

Проучването на възможностите за подобряване на условията за развитие на биологичното земеделие. Изготвяне на препоръки за подкрепа по СВОМР.

2026

Съдържание

1. Въведение.....	4
2. Териториални и природни предпоставки за развитие на биологичното земеделие	6
2.1. Географско положение и природни ресурси	6
2.2. Почвено-климатични условия.....	7
2.3. Земеделско използване на територията	9
2.4. Предпоставки за развитие на биологично производство	11
3. Състояние и потенциал на биологичното земеделие на територията.....	14
3.1. Растениевъдство и възможности за биологично производство.....	14
3.2. Животновъдство и биологични животински продукти	15
3.3. Пчеларство и биологични пчелни продукти	18
3.4. Малки стопанства и семейно производство	19
3.5. Възможности за преработка и добавена стойност	21
4. Основни предизвикателства и ограничения пред развитието на биологичното земеделие.....	25
4.1. Демографски тенденции и недостиг на човешки ресурси	25
4.2. Структура на земеделските стопанства и икономически ограничения	27
4.3. Предизвикателства при сертифицирането и административните изисквания.....	29
4.4. Пазарна реализация и конкурентоспособност на биологичната продукция	30
4.5. Необходимост от знания, консултантска подкрепа и иновации	32
4.6. Климатични промени и устойчиво управление на природните ресурси	33
5. Възможности за подкрепа по СВОМР за развитие на биологичното земеделие.....	35
5.1. Принос на Специфична цел 1.1. „Повишаване на конкурентоспособността и вкарване на иновации и добри практики в селскостопанското стопанство на територията на МИГ“ чрез Мярка 1 „Инвестиции в земеделски стопанства и селскостопански дейности“ за развитието на биологичното земеделие	35
5.2. Принос на Специфична цел 1.2. „Подобряване на състоянието на неселскостопанските отрасли на местната икономика“ чрез Мярка 2 „Инвестиции в неселскостопански дейности“ за създаване на благоприятна икономическа среда за развитието на биологичното земеделие	38
5.3. Принос на Специфична цел 2.2. „Опазване на биологичното разнообразие, околната среда и културното наследство на територията“ чрез Мярка 4 „Запазване на културното и природно наследство на територията на МИГ „Медковец – Монтана“ и развитие на съпътстващите туристически дейности“ за популяризиране и реализация на биологичната продукция	40

5.4. Принос на Специфична цел 3.1. „Изпълнение на инициативи за сътрудничество в полза на местната общност“ чрез Мярка 5 „Дейности по сътрудничество и тяхната подготовка“ за развитието на биологичното земеделие	42
5.5. Принос на Специфична цел 3.2. „Успешно изпълнение на Стратегията за ВОМР“ чрез Мярка 6 „Дейности по управление, мониторинг и оценка на Стратегията за ВОМР и нейното популяризиране“ за развитието на биологичното земеделие	44
5.6. Интегриран принос на Стратегията за ВОМР за развитието на биологичното земеделие.....	46
6. SWOT анализ на възможностите за развитие на биологичното земеделие на територията на МИГ „Медковец – Монтана“	48
7. Изводи и препоръки	52
7.1. Основни изводи от проучването	52
7.2. Препоръки за подкрепа по СВОМР	53
7.3. Очакван ефект от прилагането на препоръките	55
Заклучение	57

1. Въведение

Настоящото проучване е насочено към анализ на възможностите за подобряване на условията за развитие на биологичното земеделие на територията на МИГ „Медковец – Монтана“, както и към изготвяне на препоръки за подкрепа по Стратегията за водено от общностите местно развитие. Темата има важно значение за територията, тъй като селското стопанство е сред основните икономически дейности в населените места, обхванати от МИГ. Наличието на земеделски земи, традиции в растениевъдството, животновъдството и пчеларството, както и сравнително запазената природна среда създават предпоставки за развитие на производства, ориентирани към по-високо качество, устойчиво използване на ресурсите и по-добра пазарна реализация.

Биологичното земеделие следва да се разглежда не само като специфичен начин на производство, а като възможност за надграждане на съществуващия земеделски потенциал на територията. То може да съдейства за повишаване на добавената стойност на местната продукция, за по-добро позициониране на малките стопанства и за изграждане на по-разпознаваем образ на района като територия с чиста продукция, съхранени традиции и отговорно отношение към природните ресурси. За МИГ „Медковец – Монтана“ подобен подход е особено важен предвид неблагоприятните демографски процеси, ограничените икономически възможности в част от населените места и необходимостта от създаване на нови форми на заетост и доходи. Биологичното производство може да се превърне в една от възможните посоки за развитие на малките земеделски стопанства, семейните производители и пчеларите, които трудно могат да се конкурират единствено чрез големи производствени обеми, но могат да бъдат конкурентоспособни чрез качество, произход и специфичен местен характер на продукцията. Проучването стъпва върху наличната информация за природно-географските, социално-икономическите и културните характеристики на територията, както и върху целите, приоритетите и мерките, заложили в СВОМР на МИГ „Медковец – Монтана“. Основният акцент е поставен върху това по какъв начин съществуващите ресурси и мерките по стратегията могат да бъдат използвани за създаване на по-благоприятни условия за развитие на биологичното земеделие. Проучването се извършва в изпълнение на Административен договор № РД50-160/03.02.2026 г., сключен между Местна инициативна група „Медковец – Монтана“ и Управляващия орган на Стратегическия план за развитие на земеделието и селските райони. Дейността се

финансира със средства по Мярка 06 „Дейности по управление, мониторинг и оценка на стратегията за ВОМР и нейното популяризиране“.

Целта на анализа не е да представи общо описание на биологичното земеделие, а да оцени конкретните възможности на територията на МИГ „Медковец – Монтана“. В този смисъл изследването разглежда биологичното производство като практическа възможност за развитие, която трябва да бъде съобразена с местните природни дадености, структурата на земеделието, капацитета на стопанствата, пазарните възможности и инструментите за подкрепа по СВОМР.

2. Териториални и природни предпоставки за развитие на биологичното земеделие

2.1. Географско положение и природни ресурси

Територията на МИГ „Медковец – Монтана“ притежава благоприятни природно-географски характеристики, които създават предпоставки за развитието на различни направления на земеделското производство, включително и на биологичното земеделие. Съчетавайки равнинен релеф, благоприятни почвено-климатични условия, сравнително добре съхранена природна среда и традиции в селскостопанската дейност, територията разполага с необходимия ресурс за постепенно разширяване на производството, основано на устойчиви земеделски практики. МИГ „Медковец – Монтана“ обхваща територията на община Медковец и населените места от община Монтана, разположени извън строителните граници на областния град. Територията попада в Северозападния район за планиране – район с традиционно силно развит земеделски сектор, в който обработваемите земи заемат значителен дял от общата площ. Именно земеделието формира една от основните икономически дейности в преобладаващата част от населените места и осигурява поминък на значителна част от местното население. Едно от съществените предимства на територията е относително ниската степен на индустриализация извън урбанизираните зони. Липсата на значително промишлено натоварване в по-голямата част от селските райони създава по-благоприятна среда за развитие на земеделски практики, ориентирани към опазване на природните ресурси, ограничаване употребата на синтетични препарати и производство на продукция с по-висока екологична стойност.

Благоприятно влияние оказва и разнообразието на природните ресурси. Земеделските земи са основният ресурс на територията и позволяват развитието както на полски култури, така и на фуражно производство, пчеларство и различни форми на животновъдство. Наред с това наличието на естествена растителност, ливади, пасища и горски територии създава условия за поддържане на екологично равновесие и подпомага развитието на дейности, при които опазването на биоразнообразието има съществено значение. Особено значение за перспективите пред биологичното земеделие има фактът, че значителна част от територията се използва традиционно за земеделско производство. Натрупаният практически опит на местните стопани, съхранените знания за обработването на земята и адаптирането на производството към местните природни

условия представляват ценен ресурс, върху който могат да бъдат изградени бъдещи практики за биологично производство. Съществена предпоставка е и развитието на пчеларството, което вече заема важно място в земеделския профил на територията. Богатото разнообразие от медоносна растителност, обработваеми площи и естествени местообитания създава благоприятни условия както за производството на пчелни продукти, така и за опрашването на земеделските култури. Това взаимодействие между различните земеделски дейности е един от факторите, които благоприятстват устойчивото развитие на биологично ориентирано производство.

Не на последно място следва да се отчете и нарастващият обществен интерес към храни с гарантиран произход, високо качество и щадящ начин на производство. Тази тенденция открива нови възможности пред земеделските производители от територията да насочат част от дейността си към производства с по-висока добавена стойност, основани на принципите на биологичното земеделие. Въз основа на природните дадености, традициите в селското стопанство и наличните земеделски ресурси може да се направи изводът, че територията на МИГ „Медковец – Монтана“ притежава реални предпоставки за постепенно развитие на биологичното земеделие. За да бъде този потенциал използван пълноценно, е необходимо той да бъде подкрепен с целенасочени инвестиции, обучение на производителите, популяризиране на добри практики и използване на възможностите, предоставяни от Стратегията за ВОМР.

По отношение на географското положение и природните ресурси територията на МИГ „Медковец – Монтана“ разполага с благоприятни предпоставки за развитие на биологично земеделие. Съчетаването на традиционно земеделско производство, относително добре съхранена природна среда и наличие на разнообразни природни ресурси представлява стабилна основа за развитие на устойчиви форми на земеделие, ориентирани към производство на качествена продукция с висока добавена стойност.

2.2. Почвено-климатични условия

Почвено-климатичните условия са сред основните фактори, които определят възможностите за развитие на биологичното земеделие. От тях зависят не само видовете култури, които могат успешно да се отглеждат, но и необходимостта от използване на препарати за растителна защита, устойчивостта на растенията към климатични въздействия, както и качеството на получаваната продукция. Територията на МИГ

„Медковец – Монтана“ се характеризира с благоприятни природни условия за развитие на селското стопанство. Преобладаващата част от земеделските земи се използват за растениевъдство, като през годините са изградени традиции в отглеждането на зърнено-житни, технически и фуражни култури. Именно тази дългогодишна земеделска специализация показва, че природните условия осигуряват добра основа за развитие и на производства, основани на принципите на биологичното земеделие. Климатът на територията е умереноконтинентален, характеризиращ се с ясно изразени сезони, достатъчна продължителност на вегетационния период и благоприятни температурни условия за развитието на голяма част от традиционно отглежданите земеделски култури. Това позволява прилагането на разнообразни производствени практики и създава възможности за отглеждане както на полски култури, така и на зеленчуци, овощни насаждения, фуражни култури и билки. Почвените ресурси на територията представляват едно от най-значимите природни богатства на района. Добрата земеделска пригодност на обработваемите площи е предпоставка за получаване на качествена продукция и за поддържане на сравнително стабилни добиви. За развитието на биологичното земеделие обаче не е определящо единствено плодородието на почвите, а и възможността тяхното плодородие да бъде съхранявано чрез устойчиви агротехнически практики, използване на органични торове, сеитбооборот и мерки за ограничаване на почвената ерозия.

Особено важно предимство за територията е възможността биологичното производство да се развива върху вече съществуващия земеделски потенциал, без необходимост от съществена промяна в начина на използване на земите. Прилагането на биологични методи не предполага промяна на предназначението на земеделските площи, а постепенно адаптиране на производствените технологии към изискванията за устойчиво управление на природните ресурси. В същото време следва да се отчете, че климатичните промени поставят нови предизвикателства пред земеделските производители. Все по-честите периоди на засушаване, неравномерното разпределение на валежите и проявлението на екстремни климатични явления оказват влияние върху всички форми на земеделско производство, включително и върху биологичното. Това налага използването на по-устойчиви сортове, ефективно управление на почвената влага, подобряване на агротехническите практики и прилагане на технологии, щадящи природните ресурси.

От особено значение за биологичното земеделие е поддържането на почвеното плодородие като дългосрочен ресурс. В тази връзка все по-голямо значение придобиват практиките, свързани със запазване съдържанието на органично вещество в почвата, ограничаване на ерозионните процеси, използване на зелено торене и разнообразяване на сеитбооборота. Подобни подходи съответстват както на принципите на биологичното производство, така и на съвременните изисквания за устойчиво управление на земеделските земи. Необходимо е също така да се отчете, че природните дадености сами по себе си не гарантират успешно развитие на биологичното производство. Те представляват благоприятна основа, която следва да бъде надградена чрез знания, подходящи производствени технологии, инвестиции и консултантска подкрепа. Именно съчетаването на природните условия с добри земеделски практики би позволило на местните производители постепенно да увеличават дела на биологично произведената продукция.

Извършеният анализ показва, че почвено-климатичните условия на територията на МИГ „Медковец – Монтана“ могат да бъдат определени като благоприятни за развитие на биологично земеделие. Съществуващите природни ресурси, традициите в земеделското производство и възможностите за прилагане на устойчиви агротехнически практики създават реални предпоставки за постепенно увеличаване на дела на биологично обработваните земеделски площи. Едновременно с това успешното използване на този потенциал изисква адаптиране към климатичните промени, прилагане на съвременни технологии и последователна подкрепа за земеделските производители.

2.3. Земеделско използване на територията

Земеделското използване на територията на МИГ „Медковец – Монтана“ представлява основната предпоставка за развитието на биологичното земеделие. Големият относителен дял на земеделските земи, традиционно силната ориентация към селскостопанско производство и наличието на значителен брой земеделски стопанства създават благоприятна основа за постепенното разширяване на биологичните производствени практики. На територията на община Медковец селското стопанство е структуроопределящ отрасъл и има водещо значение за местната икономика. Земеделската дейност е основен поминък в почти всички населени места, като природните дадености, почвените ресурси и традициите в обработването на земята са формирали устойчив модел на развитие на растениевъдството и животновъдството.

Макар през последните години да се отчита известно намаляване на обработваемите площи, земеделието продължава да бъде най-значимият икономически сектор на територията. В община Монтана (без строителните граници на град Монтана) земеделските земи също заемат преобладаваща част от територията. Наблюдава се тенденция към окрупняване на стопанствата и увеличаване на обработваемите площи, което свидетелства за запазване на активната земеделска дейност. Наред с по-големите земеделски производители обаче продължават да функционират множество малки и семейни стопанства, които представляват особено подходяща целева група за развитие на биологично производство.

Настоящата структура на земеделското използване показва ясно изразено преобладаване на растениевъдството, като основните култури са зърнено-житните и техническите. Това е напълно обяснимо предвид природните характеристики на района и съществуващите производствени традиции. В същото време подобна специализация не изключва възможността за развитие на биологично земеделие. Напротив, постепенното въвеждане на устойчиви агротехнически практики, разнообразяване на сеитбооборота и разширяване на производството на култури с по-висока добавена стойност могат да създадат предпоставки за по-широко прилагане на биологични методи на производство. Следва да се отчете, че биологичното земеделие не предполага замяна на съществуващия модел на земеделие, а неговото постепенно надграждане. Част от вече функциониращите стопанства разполагат с необходимата материална база, практически опит и земеделски ресурси, които могат да бъдат адаптирани към изискванията за биологично производство. Това значително намалява необходимостта от създаване на изцяло нови производствени структури и позволява плавен преход към по-устойчиви технологии.

Съществено предимство на територията е наличието на разнообразни форми на земеделско производство. Наред със зърнопроизводството се развиват животновъдство, пчеларство, производство на фуражни култури и в по-малка степен овощарство. Именно това разнообразие предоставя възможност за изграждане на интегрирани земеделски модели, при които отделните производства взаимно се допълват и подпомагат. Подобен подход е характерен за биологичното земеделие, което разглежда стопанството като единна екологична система, а не като съвкупност от отделни производства. Въпреки наличния потенциал, анализът показва, че към настоящия момент земеделското използване на територията е ориентирано предимно към традиционни производствени

модели. Делът на производствата с висока добавена стойност остава ограничен, а възможностите за преминаване към биологично производство все още не се използват в достатъчна степен. Това означава, че основният потенциал за развитие не се крие в увеличаването на обработваемите площи, а в промяната на начина на производство, повишаването на качеството на продукцията и създаването на по-висока икономическа стойност от съществуващите земеделски ресурси. Развитието на биологично земеделие би могло да допринесе и за по-устойчивото управление на земеделските земи. Прилагането на практики, насочени към опазване на почвеното плодородие, ограничаване на химическото натоварване и поддържане на биологичното разнообразие, съответства както на европейските политики за устойчиво развитие, така и на необходимостта от дългосрочно съхраняване на основния природен ресурс на територията – земята.

Използването на земеделските земи на територията на МИГ „Медковец – Монтана“ показва наличие на стабилна производствена основа, върху която може постепенно да се развива биологичното земеделие. Макар към настоящия момент преобладаващата част от производството да е организирана по традиционен модел, съществуващият ресурс, разнообразието на земеделските дейности и наличието на малки и семейни стопанства създават реални възможности за постепенно разширяване на биологичното производство. Това предполага целенасочена подкрепа за производителите, инвестиции в модернизация, консултантски услуги и използване на възможностите, предоставяни от Стратегията за ВОМР.

2.4. Предпоставки за развитие на биологично производство

Развитието на биологичното земеделие на територията на МИГ „Медковец – Монтана“ следва да бъде разглеждано като естествено продължение на съществуващите традиции в селскостопанското производство и като възможност за устойчиво развитие на местната икономика. Анализът на природните, икономическите и социалните характеристики на територията показва, че са налице редица предпоставки, които могат да създадат благоприятна среда за постепенно увеличаване на дела на биологичното производство.

На първо място, съществено предимство представлява наличието на значителен ресурс от обработваеми земеделски земи и дългогодишни традиции в земеделската дейност. Производителите на територията притежават практически опит, познават местните

природни условия и разполагат с изградени стопанства, които при подходяща подкрепа могат постепенно да бъдат адаптирани към изискванията на биологичното производство. Това позволява развитието на биологично земеделие да се осъществява чрез надграждане на съществуващите стопанства, а не чрез създаване на изцяло нови производствени модели.

Втора важна предпоставка е разнообразието на земеделските дейности. Наред със зърнопроизводството, на територията са развити животновъдството, пчеларството и производството на фуражни култури, а в отделни населени места съществуват традиции и в овощарството. Именно това разнообразие позволява прилагането на комплексни земеделски системи, при които отделните производства взаимно се допълват. Подобен подход е в основата на биологичното земеделие, което насърчава балансираното използване на природните ресурси и изграждането на устойчиви стопански модели.

Съществено значение има и сравнително добре съхранената природна среда в по-голямата част от селските райони. Ограниченото индустриално натоварване извън урбанизираните територии, наличието на естествени тревни площи, пасища, медоносна растителност и разнообразни природни местообитания създават благоприятни условия за производство, основано на щадящо отношение към околната среда и съхраняване на биологичното разнообразие.

Положителна предпоставка е и наличието на значителен брой малки и семейни стопанства. Макар техните производствени възможности често да са ограничени по отношение на количеството продукция, именно тези стопанства притежават необходимата гъвкавост за въвеждане на нови производствени практики и за ориентиране към производства с по-висока добавена стойност. Биологичното земеделие предоставя възможност именно на подобни стопанства да повишат своята конкурентоспособност чрез качество, произход и специфични характеристики на продукцията, а не чрез увеличаване на производствените обеми.

Предпоставка за развитие на биологичното производство е и засилващото се обществено търсене на храни с гарантиран произход, високо качество и екологосъобразен начин на производство. Променящите се потребителски нагласи създават благоприятни пазарни условия за реализация на биологична продукция и предоставят възможност местните

производители да заемат нови пазарни ниши както на регионално, така и на национално ниво.

Допълнително значение има възможността за използване на финансовите инструменти, предвидени в Стратегията за ВОМР. Подкрепата за инвестиции в земеделските стопанства, модернизацията на производството, развитието на сътрудничество между производителите, обученията и популяризирането на добри практики могат да ускорят процеса на преминаване към биологично производство и да намалят част от затрудненията, свързани с необходимите инвестиции и административните изисквания.

Не на последно място следва да се отчете възможността биологичното производство да бъде свързано с други направления на местното развитие. Комбинирането на биологично произведени храни с местни фестивали, фермерски пазари, туристически инициативи и къси вериги на доставка създава предпоставки за увеличаване на добавената стойност на продукцията и за изграждане на по-разпознаваем образ на територията като район с качествено земеделско производство и съхранени традиции.

Разбира се, наличието на благоприятни предпоставки не означава автоматично развитие на биологичното земеделие. Реализирането на този потенциал изисква активност от страна на земеделските производители, ефективна консултантска подкрепа, целенасочени инвестиции, обучение и последователно използване на възможностите за финансиране. Само при съчетаването на тези фактори съществуващите природни и икономически дадености могат да бъдат превърнати в устойчиво конкурентно предимство за територията. Извършеният анализ показва, че територията на МИГ „Медковец – Монтана“ разполага с комплекс от взаимно допълващи се предпоставки за развитие на биологично земеделие. Благоприятните природни условия, традициите в селското стопанство, наличието на малки и семейни стопанства, развитието на пчеларството и възможностите за подкрепа по СВОМР формират добра основа за постепенно разширяване на биологичното производство. Основното предизвикателство не е липсата на потенциал, а необходимостта този потенциал да бъде насочен и подпомогнат чрез целенасочени политики, инвестиции и активно участие на местната общност.

3. Състояние и потенциал на биологичното земеделие на територията

3.1. Растениевъдство и възможности за биологично производство

Растениевъдството е водещият подотрасъл на селското стопанство на територията на МИГ „Медковец – Монтана“ и определя в най-голяма степен земеделския профил на района. Благоприятните природни условия, високият относителен дял на обработваемите земи и дългогодишните традиции в производството на земеделска продукция са създали стабилна основа за развитието на различни култури и формират значителен потенциал за постепенно разширяване на биологичното растениевъдство. Анализът на съществуващото производство показва, че в структурата на земеделието преобладават зърнено-житните и техническите култури. Пшеницата, ечемикът, царевицата и маслодайният слънчоглед заемат най-голям дял от обработваемите площи и представляват традиционна специализация както за община Медковец, така и за населените места от община Монтана, включени в територията на МИГ. Това производство е добре развито и разполага със значителен практически опит, натрупан през годините. В същото време преобладаването на конвенционалното зърнопроизводство не следва да се разглежда като ограничение за развитието на биологичното земеделие. Напротив, при подходящо планиране и поетапно въвеждане на устойчиви агротехнически практики част от съществуващите стопанства могат постепенно да преминат към биологично производство. Подобен преход би позволил създаването на продукция с по-висока добавена стойност и би предоставил нови възможности за достъп до специализирани пазари. Особено перспективно направление представлява разнообразяването на структурата на растениевъдството. Биологичното производство насърчава отглеждането на по-широк набор култури, включително зеленчуци, овощни насаждения, билки, медицински и ароматни растения, бобови култури и фуражни растения. Подобна диверсификация би намалила зависимостта на стопанствата от ограничен брой култури, би подобрила устойчивостта на производството и би допринесла за по-ефективното използване на природните ресурси.

Особено внимание следва да бъде обърнато на възможностите за възстановяване и развитие на овощарството. В предходния анализ беше установено, че природните условия на територията са благоприятни за овощни насаждения, но този подотрасъл остава сравнително слабо развит. Именно биологичното производство може да се превърне в стимул за възстановяване на традиционни овощни градини и за създаване на

нови насаждения, насочени към производство на плодове с високо качество и гарантиран произход.

Не по-малък потенциал притежава и производството на зеленчуци, особено когато е организирано в малки и семейни стопанства. Биологично произведените зеленчуци намират все по-голямо търсене от потребителите, а възможността за директни продажби, участие във фермерски пазари и къси вериги на доставка създава условия за реализиране на по-високи доходи в сравнение с традиционното производство.

Перспективно направление е и отглеждането на лечебни и ароматни растения. Благоприятните климатични условия и разнообразието на природните ресурси предоставят възможности за развитие на производства, които съчетават сравнително ниско въздействие върху околната среда с висока пазарна стойност на продукцията. Биологично сертифицираните билки и етерично-маслени култури са сред продуктите с нарастващо търсене както на вътрешния, така и на международния пазар.

Развитието на биологичното растениевъдство е тясно свързано с прилагането на устойчиви земеделски практики. Използването на зелено торене, механична борба с плевелите, поддържането на почвеното плодородие и ограничаването на синтетичните препарати са сред основните предпоставки за успешното преминаване към биологично производство. Част от тези практики вече са познати на местните производители, което създава добра основа за тяхното по-широко приложение. Следва да се отчете, че преходът към биологично растениевъдство изисква време, инвестиции и специализирани знания. Сертифицирането на производството, спазването на нормативните изисквания и адаптирането на технологиите представляват сериозно предизвикателство, особено за малките стопанства. Именно поради това особено значение придобива консултантската подкрепа, професионалното обучение и използването на финансовите възможности, предоставяни чрез Стратегията за BOMP и други програми за подпомагане. В дългосрочен план развитието на биологичното растениевъдство може да допринесе не само за повишаване на конкурентоспособността на земеделските стопанства, но и за по-доброто опазване на почвените ресурси, подобряване качеството на продукцията и изграждане на по-разпознаваем образ на територията като район с устойчиво и екологосъобразно земеделие.

3.2. Животновъдство и биологични животински продукти

Животновъдството е традиционен, макар и по-слабо развит в сравнение с растениевъдството, сектор на селското стопанство на територията на МИГ „Медковец – Монтана“. Независимо че през последните години делът му в общото земеделско производство остава ограничен, този подотрасъл притежава значителен потенциал за развитие в условията на биологично производство, където водещо значение има не количеството, а качеството на произведената продукция и устойчивият начин на отглеждане на животните.

На територията на община Медковец животновъдството е представено предимно от говедовъдство, овцевъдство и козевъдство. Основните затруднения, установени в предходните анализи, са свързани с осигуряването на достатъчна фуражна база, икономическата ефективност на производството и ограничените възможности за реализация на продукцията. Подобни проблеми се наблюдават и в населените места от община Монтана, където животновъдството се развива основно в частни стопанства, ориентирани към производство на мляко и месо. Въпреки тези ограничения, биологичното животновъдство предоставя възможност за съществено повишаване на добавената стойност на произведената продукция. Производството на биологично сертифицирани мляко, млечни продукти, месо, яйца и други животински продукти отговаря на нарастващото потребителско търсене на храни с гарантиран произход, високо качество и проследим начин на производство. Това открива възможности за реализиране на по-високи продажни цени и за подобряване на икономическата устойчивост на стопанствата. Съществено предимство на територията е наличието на естествени пасища, ливади и площи, подходящи за производство на фураж. При правилно управление тези ресурси могат да осигурят необходимата хранителна база за развитие на биологично животновъдство, основано на естествено хранене и хуманно отношение към животните. Подобен модел съответства както на принципите на биологичното производство, така и на европейските политики за устойчиво развитие на селските райони. Особено значение има възможността за затваряне на производствения цикъл в рамките на самото стопанство. Отглеждането на фуражни култури, използването на собствена суровина за изхранване на животните и оползотворяването на органичните отпадъци като естествен тор представляват практики, които намаляват зависимостта от външни ресурси и повишават устойчивостта на стопанствата. Именно подобни интегрирани модели са характерни за съвременното биологично земеделие.

Не по-малко перспективно направление е преработката на животинската продукция. Производството на традиционни млечни продукти, сирена, кисело мляко, кашкавал и други изделия с местен произход може значително да увеличи добавената стойност на суровината. При наличие на биологична сертификация подобни продукти могат успешно да бъдат предлагани на фермерски пазари, специализирани магазини, туристически обекти и чрез къси вериги на доставка. Развитието на биологичното животновъдство може да допринесе и за запазването на традиционния селски начин на живот. За разлика от индустриалните модели на производство, биологичното отглеждане на животни създава възможности за развитие на малки семейни ферми, които осигуряват заетост, поддържат обработването на земите и съхраняват традиционните знания и умения, предавани между поколенията. Следва да се отчете, че преминаването към биологично животновъдство е свързано с редица предизвикателства. Спазването на специфичните изисквания за хранене, отглеждане, ветеринарномедицински грижи и сертифициране предполага значителни инвестиции, добра професионална подготовка и продължителен период на адаптация. Именно поради това успешното развитие на сектора изисква активна консултантска подкрепа, достъп до обучение и ефективно използване на финансовите инструменти, предвидени в Стратегията за BOMР и другите програми за подпомагане. В дългосрочен план развитието на биологичното животновъдство може да се превърне в един от факторите за повишаване конкурентоспособността на местното земеделие. Производството на качествени животински продукти с доказан произход не само увеличава икономическата стойност на стопанствата, но и допринася за изграждането на положителен имидж на територията като район, предлагащ чиста, безопасна и висококачествена храна.

Анализът показва, че независимо от сравнително ограничен мащаб на животновъдството, територията на МИГ „Медковец – Монтана“ притежава благоприятни предпоставки за развитие на биологично производство на животински продукти. Наличието на традиции в отглеждането на животни, естествени пасища, възможности за собствена фуражна база и потенциал за преработка на суровината създават реална възможност за развитие на устойчиви семейни стопанства, произвеждащи продукти с висока добавена стойност. За реализирането на този потенциал ще бъдат необходими инвестиции, професионална подготовка и целенасочена подкрепа по Стратегията за BOMР.

3.3. Пчеларство и биологични пчелни продукти

Пчеларството е едно от най-перспективните направления за развитие на биологично земеделие на територията на МИГ „Медковец – Монтана“. За разлика от други селскостопански дейности, при които преминаването към биологично производство често е свързано със значителни промени в организацията на стопанствата, пчеларството в много по-голяма степен използва естествените природни ресурси и е пряко зависимо от състоянието на околната среда. Именно поради това развитието на биологично пчеларство представлява една от най-реалистичните възможности за повишаване на добавената стойност на местното производство. Пчеларството е сравнително добре развито както в община Медковец, така и в населените места от община Монтана, включени в МИГ. Благоприятните климатични условия, разнообразната естествена растителност, наличието на земеделски площи и сравнително ниската степен на индустриално натоварване създават подходяща среда за развитието на пчелни семейства и производството на висококачествени пчелни продукти. Значително предимство на територията представлява богатото видово разнообразие на медоносната растителност. Ливадите, пасищата, естествените тревни площи, горските територии и земеделските култури осигуряват продължителен период на паша и разнообразна хранителна база за пчелите. Това не само подпомага производството на качествен мед, но създава възможности за добив и на други пчелни продукти с висока пазарна стойност. Биологичното пчеларство не се ограничава единствено до производството на биологичен мед. То предоставя възможност за производство и реализация на пчелен прашец, прополис, пчелно млечице, восък и други продукти, които намират все по-широко приложение в хранителната, козметичната и фармацевтичната промишленост. Разширяването на продуктовото разнообразие позволява на пчеларите да повишат икономическата ефективност на своите стопанства и да намалят зависимостта си от цените на един-единствен продукт.

Особено значение има екологичната функция на пчеларството. Освен че осигуряват производство на ценни хранителни продукти, пчелите изпълняват незаменима роля при опрашването на голяма част от земеделските култури и диворастящата растителност. По този начин развитието на биологичното пчеларство подпомага не само отделните стопанства, но и цялостното функциониране на земеделските екосистеми, съдейства за поддържането на биологичното разнообразие и оказва положително влияние върху добивите при редица култури. Биологичното пчеларство може успешно да бъде

комбинирано и с други направления на местното развитие. Представянето на пчелните продукти на фермерски пазари, фестивали на местната храна, туристически събития и тематични изложения създава възможности за по-добрата им реализация и популяризиране. Организирането на дегустации, демонстрации на пчеларски практики и образователни инициативи допринася за повишаване интереса на потребителите към местните биологични продукти и за изграждане на доверие в тяхното качество и произход. Необходимо е да се отчете, че развитието на биологично пчеларство изисква спазването на специфични нормативни изисквания, свързани с разполагането на пчелините, начина на отглеждане на пчелните семейства, използваните материали и ветеринарномедицинските практики. Получаването на биологична сертификация предполага допълнителни инвестиции и административна подготовка, но същевременно създава възможност за реализация на продукцията при по-висока пазарна стойност и за достъп до специализирани пазари. Съществена роля за развитието на биологичното пчеларство може да има и Стратегията за ВОМР. Подкрепата за инвестиции в земеделските стопанства, обучението на производителите, популяризирането на местните продукти и организирането на съвместни инициативи между производители и потребители могат да стимулират както увеличаването на броя на биологичните пчелини, така и по-широкото предлагане на биологични пчелни продукти на пазара. В дългосрочен план развитието на биологичното пчеларство има потенциал да се превърне в едно от най-разпознаваемите направления на устойчивото земеделие на територията на МИГ „Медковец – Монтана“. Съчетавайки природните дадености, традициите в пчеларството и нарастващото търсене на биологични продукти, секторът може да допринесе както за повишаване доходите на производителите, така и за изграждането на положителен образ на територията като район, предлагащ качествени продукти с гарантиран произход. Благоприятните природни условия, разнообразната медоносна растителност, съществуващите традиции в сектора и възможностите за производство на широка гама пчелни продукти създават стабилна основа за разширяване на биологичното пчеларство. При осигуряване на подходяща финансова и консултантска подкрепа този подотрасъл може да се превърне в един от най-конкурентоспособните и разпознаваеми сектори на местното земеделие.

3.4. Малки стопанства и семейно производство

Малките земеделски стопанства и семейните производители заемат важно място в земеделската структура на територията на МИГ „Медковец – Монтана“. Макар голяма

част от обработваемите площи да са концентрирани в по-големи земеделски стопанства, значителен брой местни производители продължават да развиват дейността си в рамките на малки семейни стопанства, които съхраняват традиционния модел на земеделие и осигуряват поминък на местното население. Именно тази група стопанства притежава едни от най-добрите предпоставки за развитие на биологично производство. За разлика от индустриализираното земеделие, което е ориентирано към производство на големи количества еднотипна продукция, биологичното земеделие поставя акцент върху качеството, произхода, устойчивото използване на природните ресурси и непосредствената връзка между производителя и потребителя. Това съответства в значителна степен на начина, по който функционират много от семейните стопанства на територията. Една от основните силни страни на малките производители е възможността за по-гъвкава организация на производството. Ограниченият размер на стопанствата позволява по-лесно въвеждане на нови технологии, по-добър контрол върху производствения процес и по-бързо адаптиране към специфичните изисквания на биологичното производство. Това създава предпоставки за постепенно преминаване към устойчиви производствени практики без необходимост от мащабни структурни промени. Семейният характер на стопанствата представлява допълнително предимство. Натрупаните знания, традиционните умения и личната ангажираност на членовете на семейството често водят до по-висока грижа за качеството на продукцията и за опазването на природните ресурси. Именно този модел на стопанисване е в основата на много успешни биологични производства както в България, така и в останалите държави от Европейския съюз.

Особено перспективна възможност представлява производството на разнообразна продукция в ограничени количества. Вместо да се конкурират с големите земеделски производители по обем на производството, малките стопанства могат успешно да се специализират в производството на биологични плодове, зеленчуци, билки, пчелни продукти, млечни продукти и други храни с висока добавена стойност. По този начин конкурентоспособността се основава не на количеството, а на качеството, автентичността и местния произход на продукцията. Малките стопанства имат и значително предимство по отношение на директните продажби. Възможността за участие във фермерски пазари, местни фестивали, тематични изложения, къси вериги на доставка и директни доставки до крайния потребител позволява реализирането на по-високи доходи и изграждането на дългосрочни отношения с клиентите. Този модел

съответства напълно на съвременните тенденции за развитие на местната икономика и за насърчаване потреблението на регионално произведени храни. Развитието на семейните стопанства има и важно социално значение за територията. То съдейства за създаване на заетост, задържане на населението в селските райони, съхраняване на земеделските традиции и предаване на практически знания между поколенията. В условията на неблагоприятни демографски процеси подобни стопанства могат да се превърнат в един от факторите за икономическо оживление на малките населени места. Същевременно не бива да се подценяват и затрудненията, пред които са изправени тези производители. Ограниченият финансов ресурс, липсата на достатъчен административен капацитет, необходимостта от сертифициране и трудният достъп до специализирани пазари често възпрепятстват развитието на биологично производство. Именно поради това особено значение придобиват мерките за финансово подпомагане, консултантските услуги, професионалното обучение и обменът на добри практики. В този смисъл Стратегията за БОМР предоставя реална възможност за подкрепа на малките стопанства чрез инвестиции, обучения, популяризиране на местната продукция и насърчаване на сътрудничеството между производителите. Съчетаването на тези инструменти с активното участие на местната общност може да създаде условия семейните стопанства постепенно да се превърнат в двигател на развитието на биологичното земеделие на територията на МИГ „Медковец – Монтана“.

Всъщност малките земеделски стопанства и семейните производители представляват една от най-перспективните целеви групи за развитие на биологично земеделие на територията на МИГ „Медковец – Монтана“. Гъвкавостта на производството, възможността за специализация в продукти с висока добавена стойност, пряката връзка с потребителите и съхранените земеделски традиции създават благоприятни условия за постепенно разширяване на биологичното производство. При осигуряване на адекватна финансова, консултантска и организационна подкрепа тези стопанства могат да се превърнат в основен фактор за устойчивото развитие на местното земеделие и за повишаване конкурентоспособността на територията.

3.5. Възможности за преработка и добавена стойност

Развитието на биологичното земеделие не следва да се разглежда единствено като възможност за промяна в начина на производство. Истинският икономически ефект от преминаването към биологично производство се проявява тогава, когато произведената

суровина бъде преработена в краен продукт с по-висока добавена стойност и успешно реализирана на пазара. Именно поради това развитието на местната преработка представлява един от ключовите фактори за устойчивото развитие на земеделието на територията на МИГ „Медковец – Монтана“. Към настоящия момент значителна част от земеделската продукция, произведена на територията, се реализира като суровина. Това се отнася както за голяма част от растениевъдната продукция, така и за част от животинските продукти. Подобен модел ограничава възможностите за увеличаване на доходите на производителите, тъй като по-голямата част от добавената стойност се формира в следващите етапи на преработката и търговията. От икономическа гледна точка това означава, че местните производители не реализират в пълна степен потенциала на произведената продукция. Развитието на биологичното производство създава възможност тази тенденция постепенно да бъде преодоляна. Биологично произведените суровини могат да бъдат използвани за производството на широка гама хранителни продукти, при които стойността на крайния продукт значително надвишава стойността на първичната суровина. Това е особено важно за малките и семейните стопанства, които трудно могат да бъдат конкурентоспособни чрез големи производствени обеми, но могат успешно да се развиват чрез производство на качествени продукти с висока добавена стойност. При растениевъдството подобни възможности съществуват в производството на биологични брашна, студено пресовани масла, сушени плодове и зеленчуци, плодови сокове, конфитюри, лютеници, билкови продукти и други преработени храни. Подобна продукция отговаря на нарастващото търсене на потребителите за здравословни и екологично произведени храни, като същевременно позволява реализирането на значително по-висока пазарна стойност.

При животновъдството възможностите са свързани с производството на биологични млечни продукти, сирена, кашкавали, кисело мляко, масло и други традиционни храни. Производството на подобни изделия с гарантиран произход и биологична сертификация съчетава традиционните технологии с високите изисквания за качество и безопасност на храните, което увеличава тяхната конкурентоспособност както на регионалния, така и на националния пазар. Особено благоприятни перспективи се откриват и пред пчеларството. Освен производството на биологичен мед, местните производители могат да разширят продуктовото си портфолио чрез преработка и предлагане на пчелен прашец, прополис, восък, пчелно млечице, пчелни продукти за козметичната индустрия и комбинирани продукти с висока добавена стойност. Подобно разнообразяване на

производството позволява по-пълноценно използване на наличните ресурси и повишава икономическата устойчивост на стопанствата.

Развитието на местната преработка има важно значение и за изграждането на разпознаваем местен продукт. Когато суровината се преработва на територията на МИГ, създадената добавена стойност остава в местната икономика, създават се нови възможности за заетост, развиват се съпътстващи дейности и се подобрява конкурентоспособността на местните предприятия. По този начин се създават предпоставки за изграждане на местни марки, които да бъдат свързвани с качество, автентичност и устойчиво производство. Съществено значение има и възможността биологичните продукти да бъдат реализирани чрез различни канали за директни продажби. Фермерските пазари, специализираните магазини, електронната търговия, туристическите обекти, местните фестивали и късите вериги на доставка позволяват пряка връзка между производителя и крайния потребител. Това не само увеличава доходите на стопанствата, но и създава доверие към местните производители чрез предоставяне на информация за произхода и начина на производство на храните.

Развитието на преработката следва да бъде разглеждано и като възможност за стимулиране на сътрудничеството между отделните производители. Част от малките стопанства не разполагат самостоятелно с необходимите финансови и технически ресурси за изграждане на преработвателни мощности. В подобни случаи кооперирането между производителите, създаването на общи преработвателни обекти или използването на споделена инфраструктура може значително да подобри икономическата ефективност на дейността. Необходимо е също така да се отчете, че успешното развитие на преработката е свързано с осигуряването на съответствие с нормативните изисквания, внедряването на съвременни технологии, изграждането на подходящи производствени помещения и прилагането на системи за управление на качеството. Реализирането на подобни инвестиции често надхвърля финансовите възможности на отделните производители, поради което финансовата подкрепа по Стратегията за ВОМР има ключово значение за развитието на този сектор. В дългосрочен план именно съчетаването на биологично производство, местна преработка и ефективна реализация на пазара може да се превърне в един от основните фактори за повишаване конкурентоспособността на земеделието на територията на МИГ „Медковец – Монтана“. Вместо да бъде износител предимно на суровини, територията има възможност

постепенно да се утвърди като производител на висококачествени биологични продукти с ясно разпознаваем местен произход, висока добавена стойност и добри пазарни перспективи. Всъщност най-големият икономически потенциал на биологичното земеделие на територията на МИГ „Медковец – Монтана“ не се изчерпва с производството на суровини, а се крие във възможностите за тяхната местна преработка и реализация като крайни продукти с висока добавена стойност. Развитието на преработвателни дейности, изграждането на местни марки, насърчаването на директните продажби и подкрепата за коопериране между производителите могат съществено да повишат икономическата ефективност на стопанствата и да създадат устойчив модел за развитие на местната икономика. Именно в тази насока се открива една от най-значимите възможности за развитие на биологичното земеделие през следващите години.

4. Основни предизвикателства и ограничения пред развитието на биологичното земеделие

Развитието на биологичното земеделие на територията на МИГ „Медковец – Монтана“ разкрива значителни възможности за повишаване конкурентоспособността на местното селско стопанство, създаване на продукция с по-висока добавена стойност и устойчиво използване на природните ресурси. Наред с благоприятните предпоставки обаче съществуват и редица фактори, които ограничават по-бързото развитие на този сектор и следва да бъдат отчетени при планирането на бъдещи мерки за подкрепа. Част от тези предизвикателства произтичат от общите социално-икономически процеси, характерни за селските райони, а други са специфични за самото биологично производство. Ограниченията са свързани както с демографските процеси и структурата на земеделските стопанства, така и с необходимостта от инвестиции, придобиване на специализирани знания, изпълнение на нормативните изисквания и осигуряване на устойчиви пазари за реализация на произведената продукция. В същото време следва да се подчертае, че повечето от установените ограничения не представляват непреодолими препятствия. Напротив, голяма част от тях могат постепенно да бъдат преодолені чрез последователно прилагане на политики за подкрепа, инвестиции в модернизация на стопанствата, обучение на производителите, насърчаване на сътрудничеството между местните земеделски производители и ефективно използване на възможностите, предоставяни от Стратегията за ВОМР и другите механизми за финансиране.

Идентифицирането на основните предизвикателства има съществено значение не само за обективната оценка на настоящото състояние на сектора, но и за формулирането на реалистични препоръки и мерки, които да подпомогнат постепенното развитие на биологичното земеделие на територията на МИГ „Медковец – Монтана“. Именно поради това в настоящия раздел са разгледани основните фактори, които оказват влияние върху възможностите за разширяване на биологичното производство и върху неговата икономическа устойчивост.

4.1. Демографски тенденции и недостиг на човешки ресурси

Едно от най-съществените предизвикателства пред развитието на биологичното земеделие на територията на МИГ „Медковец – Монтана“ е неблагоприятната демографска картина. Анализът на социално-икономическото състояние на територията показва устойчива тенденция към намаляване на населението, застаряване на местната

общност и ограничаване на дела на населението в трудоспособна възраст. Тези процеси оказват пряко влияние върху възможностите за развитие не само на селското стопанство като цяло, но и на биологичното производство, което в значителна степен разчита на квалифициран труд, лично участие на стопаните и последователно прилагане на специфични производствени практики. Намаляването на броя на младите хора в селските райони води до затруднения при осигуряването на приемственост между поколенията в земеделските стопанства. В много случаи натрупаният практически опит и традиционните знания не се предават на следващото поколение, което ограничава възможностите за модернизиране и развитие на стопанствата. Част от младите хора търсят професионална реализация извън региона, което допълнително намалява човешкия ресурс, необходим за развитие на нови земеделски инициативи. Биологичното земеделие поставя по-високи изисквания към знанията и уменията на производителите в сравнение с конвенционалното производство. Спазването на специфичните технологии, нормативните изисквания, правилата за сертифициране и устойчивото управление на природните ресурси предполага наличие на добре подготвени стопани, които са готови да инвестират време и усилия в усвояването на нови знания и добри практики. Именно поради това недостигът на човешки ресурс се превръща в един от факторите, които могат да ограничат темпа на развитие на биологичното производство. Неблагоприятните демографски процеси оказват влияние и върху възможностите за осигуряване на сезонна работна ръка. Част от дейностите в биологичното растениевъдство, овощарството, зеленчукопроизводството и пчеларството изискват значително повече ръчен труд, отколкото конвенционалното производство. Липсата на достатъчно работна сила затруднява разширяването на тези производства и увеличава производствените разходи. В същото време биологичното земеделие може да се разглежда и като част от решението на този проблем. Производството на продукти с по-висока добавена стойност създава възможности за по-високи доходи, което би могло да повиши привлекателността на земеделската дейност за младите хора. Създаването на модерни семейни стопанства, развитието на местна преработка и изграждането на устойчиви пазари за реализация могат постепенно да подобрят икономическите условия и да насърчат част от населението да остане или да се завърне в селските райони. Особено значение има и насърчаването на обучението, професионалната квалификация и обмяна на добри практики между земеделските производители. Повишаването на знанията относно биологичното производство, съчетано с достъп до консултантски услуги и практически

обучения, би подпомогнало както съществуващите стопанства, така и новите земеделски производители, които проявяват интерес към този вид производство.

4.2. Структура на земеделските стопанства и икономически ограничения

Структурата на земеделските стопанства на територията на МИГ „Медковец – Монтана“ оказва съществено влияние върху възможностите за развитие на биологичното земеделие. Наред със сравнително големите земеделски производители, значителен дял заемат малките и семейните стопанства, които осъществяват дейността си с ограничени финансови, технически и човешки ресурси. Именно тези стопанства са сред най-подходящите за развитие на биологично производство, но едновременно с това са и най-уязвими по отношение на необходимите инвестиции и икономическите рискове. Преминаването към биологично производство представлява стратегическо решение, което изисква дългосрочно планиране. Производителите трябва да преминат през преходен период, през който прилагат всички изисквания за биологично производство, без винаги да могат веднага да реализират продукцията си като сертифицирана биологична. Това създава временен дисбаланс между увеличените производствени разходи и очакваните икономически ползи, което често възпира земеделските стопани да предприемат подобна промяна. Сериозно предизвикателство представлява необходимостта от инвестиции в модернизация на стопанствата. В зависимост от вида на производството могат да бъдат необходими ново оборудване, специализирана техника, системи за съхранение, подобряване на условията за отглеждане на животните, изграждане на помещения за преработка или закупуване на оборудване за пакетиране и етикетирание на продукцията. За голяма част от малките стопанства подобни инвестиции са трудно осъществими без външно финансово подпомагане.

Допълнителен фактор е ограничената възможност за реализиране на икономии от мащаба. Малките производители обикновено работят с ограничени количества продукция, което увеличава себестойността на произведените храни и затруднява конкурентоспособността им при реализацията на пазара. Именно поради това при тях е особено важно производството да бъде ориентирано към продукти с висока добавена стойност, при които качеството, произходът и биологичната сертификация имат по-голямо значение от количеството.

Необходимо е да се отчете и сравнително ниската степен на коопериране между отделните земеделски производители. Самостоятелното осъществяване на инвестиции, маркетинг, преработка и реализация често увеличава разходите и затруднява достъпа до нови пазари. Липсата на устойчиви форми на сътрудничество ограничава възможностите за съвместно използване на техника, изграждане на общи преработвателни мощности, разработване на общи търговски марки и участие в по-мощни инициативи за популяризиране на местната продукция.

Икономическите ограничения се проявяват и по отношение на достъпа до външно финансиране. Част от производителите изпитват затруднения при осигуряването на собствено съфинансиране, подготовката на проектни предложения и управлението на инвестиционни проекти. Това води до непълно използване на съществуващите възможности за подпомагане и забавя процеса на модернизация на стопанствата.

Въпреки тези затруднения следва да се подчертае, че именно малките стопанства могат да извлекат най-голяма полза от развитието на биологичното производство. Производството на висококачествени продукти с гарантиран произход, директният контакт с потребителите и възможността за участие в къси вериги на доставка могат значително да подобрят икономическите резултати на стопанствата и да компенсират ограниченията, свързани с техния размер. В тази връзка особено значение придобиват мерките, насочени към инвестиции, модернизация, обучение, консултантска подкрепа и насърчаване на сътрудничеството между производителите. Създаването на благоприятна икономическа среда за развитие на биологично земеделие е ключово условие за пълноценното използване на потенциала на територията и за повишаване конкурентоспособността на местното селско стопанство. Структурата на земеделските стопанства на територията на МИГ „Медковец – Монтана“ създава едновременно възможности и ограничения за развитието на биологичното земеделие. Докато малките и семейните стопанства притежават необходимата гъвкавост за въвеждане на устойчиви производствени практики, ограничените инвестиционни възможности, недостатъчното коопериране и трудният достъп до финансиране възпрепятстват по-бързото развитие на сектора. Именно поради това финансовата подкрепа, сътрудничеството между производителите и целенасочените инвестиции ще бъдат сред решаващите фактори за успешното развитие на биологичното земеделие през следващите години.

4.3. Предизвикателства при сертифицирането и административните изисквания

Един от основните фактори, които възпрепятстват по-широкото развитие на биологичното земеделие, е необходимостта от изпълнение на специфични нормативни изисквания, свързани със сертифицирането на производството и последващото поддържане на биологичния статус на стопанствата. За разлика от конвенционалното земеделие, биологичното производство се осъществява при стриктно спазване на установени правила, които гарантират качеството, безопасността и проследимостта на произведената продукция. Получаването на биологична сертификация представлява процес, който изисква предварителна подготовка, добро познаване на нормативната уредба и последователно изпълнение на редица изисквания относно начина на производство, използваните материали, произхода на суровините, воденето на документация и проследимостта на производствения процес. За голяма част от земеделските производители, особено за малките и семейните стопанства, тези изисквания често се възприемат като сложни и административно натоварващи. Особено значение има т.нар. преходен период, през който стопанството прилага всички правила за биологично производство, но произведената продукция все още не може да бъде реализирана като биологична. През този период производителите понасят част от допълнителните разходи, без да реализират веднага икономическите предимства, свързани с по-високата пазарна стойност на сертифицираните продукти. Това създава сериозно финансово предизвикателство и често е причина част от стопаните да се откажат още в началния етап на прехода. Административната тежест се увеличава и от необходимостта за поддържане на подробна документация относно всички производствени дейности. Воденето на регистри, съхраняването на документи, доказването на произхода на използваните материали и осигуряването на пълна проследимост на производството изискват добра организация и постоянен административен контрол. За производители, които традиционно са насочени основно към практическата работа в стопанството, подобни задължения често представляват значително затруднение. Предизвикателство представляват и разходите, свързани със сертифицирането и последващия контрол. Макар тези разходи да са оправдани от необходимостта за гарантиране на качеството на биологичната продукция, за част от малките стопанства те могат да се окажат съществен финансов фактор, особено когато се съпоставят с ограничените производствени обеми.

Не по-малко значение има и необходимостта от специализирани знания. Биологичното производство не се свежда единствено до отказ от използването на определени препарати или торове. То изисква цялостно разбиране на принципите на устойчивото земеделие, правилното управление на почвеното плодородие, превенцията на болестите и неприятелите чрез биологични методи, както и умения за прилагане на добри земеделски практики. Липсата на достатъчно информация и практически опит често създава несигурност сред производителите и ограничава готовността им да предприемат преход към биологично производство.

Следва да се отчете, че административните изисквания не следва да се възприемат единствено като ограничение. Те изпълняват важна функция за гарантиране доверието на потребителите към биологичните продукти и за защита на производителите, които действително спазват установените стандарти. Именно наличието на надеждна система за контрол и проследимост създава възможност биологичната продукция да бъде ясно разграничена от останалите продукти на пазара и да реализира по-висока добавена стойност. В тази връзка особено значение придобива осигуряването на достъпна консултантска помощ, специализирани обучения и практически насоки за земеделските производители. Подобряването на информираността относно процедурите по сертифициране, административните изисквания и възможностите за финансова подкрепа би намалило несигурността сред потенциалните кандидати и би насърчило по-широкото развитие на биологичното производство на територията на МИГ „Медковец – Монтана“. Осигуряването на консултантска подкрепа, обучение и достъп до информация ще има ключово значение за увеличаване броя на стопанствата, които успешно преминават към биологично производство и поддържат своята сертификация в дългосрочен план.

4.4. Пазарна реализация и конкурентоспособност на биологичната продукция

Развитието на биологичното земеделие е пряко свързано с възможностите за успешна реализация на произведената продукция. Независимо от високото качество на биологичните храни, устойчивото производство само по себе си не е достатъчно условие за икономически успех. Решаващо значение има способността на производителите да достигнат до подходящи пазари, да изградят доверие сред потребителите и да предложат продукция, която се отличава със своя произход, качество и разпознаваемост. Към настоящия момент реализацията на биологичните продукти продължава да бъде едно от основните предизвикателства пред производителите. Част от малките стопанства

изпитват затруднения при достигането до крайния потребител поради ограничени количества продукция, недостатъчен маркетингов капацитет и липса на изградени канали за продажба. В резултат на това част от продукцията се реализира чрез посредници, което намалява доходите на производителите и ограничава икономическите ползи от биологичното производство. Предизвикателство представлява и недостатъчната разпознаваемост на местната биологична продукция. Независимо че територията разполага с благоприятни природни условия и потенциал за производство на качествени храни, липсата на обща маркетингова идентичност затруднява отличаването на местните продукти от останалите предложения на пазара. Това ограничава възможностите за изграждане на устойчив имидж на територията като район с традиции в производството на биологични храни. Допълнително значение има и необходимостта от адаптиране към променящите се потребителски нагласи. Съвременните потребители все по-често търсят информация за произхода на храните, начина на производство, условията на отглеждане и екологичните характеристики на продуктите. Това поставя нови изисквания пред производителите, свързани с проследимостта, представянето на продукцията и активната комуникация с пазара.

Особено перспективни възможности съществуват по отношение развитието на късите вериги на доставка, фермерските пазари, директните продажби, електронната търговия и партньорствата с местни търговски и туристически обекти. Подобни форми на реализация намаляват зависимостта от посредници, съкращават пътя на продукцията до крайния потребител и създават възможност производителите да реализират по-висока добавена стойност от своята продукция. Съществено значение има и кооперирането между производителите при популяризирането на местните продукти. Съвместното участие в изложения, фермерски пазари, фестивали, дегустации и други публични инициативи създава възможност за по-добра разпознаваемост на местната продукция, разширяване на пазарите и изграждане на доверие сред потребителите. Подобни инициативи допринасят не само за увеличаване на продажбите, но и за утвърждаване на територията като производител на качествени биологични продукти.

Пазарната реализация представлява един от решаващите фактори за устойчивото развитие на биологичното земеделие. Независимо от високото качество на продукцията, ограничените възможности за маркетинг, недостатъчната разпознаваемост на местните продукти и слабата координация между производителите намаляват тяхната

конкурентоспособност. Развитието на къси вериги на доставка, фермерски пазари, местни марки и съвместни инициативи за популяризиране може съществено да подобри пазарното позициониране на биологичната продукция и да увеличи доходите на земеделските производители.

4.5. Необходимост от знания, консултантска подкрепа и иновации

Биологичното земеделие изисква значително по-високо ниво на професионална подготовка в сравнение с конвенционалното производство. Успешното прилагане на биологичните методи предполага добро познаване на нормативните изисквания, устойчивите агротехнически практики, биологичните методи за растителна защита, опазването на почвеното плодородие, хуманното отношение към животните и специфичните технологии за производство и преработка на биологична продукция. За част от земеделските производители липсата на достатъчна информация и практически опит представлява съществено затруднение при вземането на решение за преминаване към биологично производство. Несигурността относно технологичните решения, икономическите резултати и административните изисквания често води до отлагане на подобни инвестиционни намерения, независимо от наличието на благоприятни природни условия и финансови възможности за подпомагане. Особено значение придобива достъпът до специализирани консултантски услуги. Практическата помощ при планирането на производството, подготовката на документацията, избора на подходящи технологии и реализирането на инвестиционни проекти значително намалява риска за земеделските производители и улеснява успешното въвеждане на биологично производство. Съществена роля за повишаване конкурентоспособността на стопанствата имат и иновациите. Внедряването на съвременни технологии, дигитални решения, системи за управление на производството, прецизно земеделие, интелигентно напояване и нови методи за наблюдение на културите могат да подобрят ефективността на производството и да подпомогнат устойчивото използване на природните ресурси. Макар част от тези технологии все още да се използват ограничено в малките стопанства, тяхното постепенно навлизане ще бъде важен фактор за модернизацията на сектора.

Особено полезен инструмент за повишаване на знанията е обменът на добри практики между производителите. Посещенията в успешно функциониращи биологични стопанства, участията в обучения, семинари, демонстрации и професионални мрежи

създават възможност за придобиване на практически опит и за адаптиране на доказани решения към местните условия.

Развитието на биологичното земеделие е немислимо без непрекъснато повишаване на знанията и професионалните умения на земеделските производители. Консултантската подкрепа, обученията, обменът на добри практики и внедряването на иновации са сред най-важните предпоставки за успешно въвеждане на биологично производство и за повишаване конкурентоспособността на местните стопанства. Именно инвестициите в знания могат да окажат най-дългосрочно въздействие върху развитието на сектора.

4.6. Климатични промени и устойчиво управление на природните ресурси

Климатичните промени оказват все по-съществено влияние върху развитието на земеделието и представляват фактор, който следва да бъде отчетен при планирането на бъдещото развитие на биологичното производство. Повишаването на средните температури, промените в режима на валежите, по-честите периоди на засушаване и увеличаващата се честота на екстремни климатични явления оказват въздействие върху добивите, здравето на животните, състоянието на почвите и устойчивостта на земеделските екосистеми. Биологичното земеделие е особено чувствително към неблагоприятните климатични фактори, тъй като разчита в значителна степен на естествените природни процеси и ограничава използването на синтетични средства за компенсиране на неблагоприятните въздействия. Това налага прилагането на устойчиви практики, насочени към опазване на почвеното плодородие, повишаване съдържанието на органично вещество в почвата, ефективно управление на водните ресурси и поддържане на биологичното разнообразие. В същото време именно принципите на биологичното земеделие създават възможности за по-добра адаптация към климатичните промени. Прилагането на разнообразни сеитбообороти, използването на органични торове, поддържането на естествена растителност, опазването на опрашители и ограничаването на почвената ерозия повишават устойчивостта на агроекосистемите и намаляват тяхната чувствителност към неблагоприятните климатични въздействия. Особено значение има рационалното използване на природните ресурси. Опазването на почвите, водите, ландшафта и биологичното разнообразие не следва да се разглежда единствено като екологична цел, а като основно условие за дългосрочната конкурентоспособност на земеделското производство. Съхраняването на природния капитал на територията е предпоставка за устойчиво

развитие както на биологичното земеделие, така и на останалите икономически дейности, свързани със селските райони. Развитието на биологичното производство следва да бъде съпроводено и с насърчаване на практики, които съчетават икономическа ефективност и отговорно отношение към околната среда. Подобен подход е в пълно съответствие с европейските политики за устойчиво развитие и с целите на Стратегията за ВОМР, насочени към опазване на природните ресурси и повишаване качеството на живот в селските райони.

Климатичните промени и необходимостта от устойчиво управление на природните ресурси ще оказват все по-голямо влияние върху развитието на биологичното земеделие. Въпреки че климатичните рискове създават нови предизвикателства пред земеделските производители, прилагането на устойчиви производствени практики значително повишава способността на стопанствата да се адаптират към променящите се условия. Опазването на природните ресурси следва да бъде разглеждано като дългосрочна инвестиция в конкурентоспособността и устойчивото развитие на територията.

5. Възможности за подкрепа по СВОМР за развитие на биологичното земеделие

Развитието на биологичното земеделие на територията на МИГ „Медковец – Монтана“ изисква съчетаване на благоприятните природни дадености, предприемаческата активност на местните земеделски производители и целенасочена публична подкрепа. Анализът на настоящото състояние показва, че територията разполага с реален потенциал за развитие на биологично производство, но съществуват и редица ограничения, свързани с необходимостта от инвестиции, знания, сертифициране, пазарна реализация и сътрудничество между производителите. В този смисъл Стратегията за Водено от общностите местно развитие представлява един от най-важните инструменти за насърчаване развитието на биологичното земеделие. Предвидените мерки създават възможност за комплексна подкрепа както на отделните земеделски стопанства, така и на инициативите, насочени към популяризиране на местните продукти, развитието на местната икономика и повишаването на конкурентоспособността на територията. Особено важно е, че отделните мерки не следва да се разглеждат самостоятелно. Техният най-съществен ефект се проявява при взаимното им допълване, когато инвестициите в производството се съчетават с подкрепа за преработка, обучение, сътрудничество, популяризиране и развитие на местните пазари. Именно подобен интегриран подход съответства на философията на подхода ВОМР и създава условия за устойчиво развитие на биологичното земеделие.

В настоящия раздел са разгледани основните възможности, които Стратегията за ВОМР предоставя за преодоляване на установените предизвикателства и за стимулиране развитието на биологичното производство на територията на МИГ „Медковец – Монтана“.

5.1. Принос на Специфична цел 1.1. „Повишаване на конкурентоспособността и вкарване на иновации и добри практики в селскостопанското стопанство на територията на МИГ“ чрез Мярка 1 „Инвестиции в земеделски стопанства и селскостопански дейности“ за развитието на биологичното земеделие

Приоритет 1: Подобряване на икономическото развитие на територията.

Специфична цел 1.1.: „Повишаване на конкурентоспособността и вкарване на иновации и добри практики в селскостопанското стопанство на територията на МИГ“.

Мярка 1: „Инвестиции в земеделски стопанства и селскостопански дейности“.

Специфична цел 1.1. и предвидената към нея Мярка 1 имат най-пряко отношение към развитието на биологичното земеделие на територията на МИГ „Медковец – Монтана“. Основната насоченост на мярката към инвестиции в земеделските стопанства съответства на установените в настоящото проучване потребности, свързани с необходимостта от модернизация на производството, повишаване конкурентоспособността на стопанствата, внедряване на устойчиви производствени практики и създаване на условия за производство на качествена земеделска продукция с висока добавена стойност. Анализът на състоянието на земеделието показва, че територията разполага с благоприятни природни условия за развитие на биологично растениевъдство, животновъдство и пчеларство, но част от производителите срещат затруднения при осигуряването на необходимите инвестиции за преминаване към биологично производство. Именно в тази насока Мярка 1 създава реална възможност за преодоляване на установените ограничения, като подпомага модернизирането на стопанствата и въвеждането на иновативни решения, съобразени със съвременните изисквания за устойчиво земеделие.

При растениевъдството финансовата подкрепа може да стимулира развитието на биологично производство на зеленчуци, овощни култури, лечебни и ароматни растения, както и на други култури, подходящи за почвените и климатичните условия на територията. Инвестициите в специализирана техника, напоителни системи, оборудване за механична обработка на почвата, съоръжения за съхранение и първична подготовка на продукцията ще подобрят производствената ефективност и ще създадат условия за разширяване на биологично обработваните площи. Особено значение има възможността за развитие на овощарството и производството на плодове с висока пазарна стойност. Биологично произведените плодове могат успешно да бъдат реализирани както в пряко състояние, така и като суровина за производство на сокове, сушени плодове, конфитюри и други продукти с висока добавена стойност. Аналогични възможности съществуват и при производството на билки и лечебни растения, чието търсене на националния и европейския пазар продължава да нараства.

При животновъдството мярката създава предпоставки за подобряване условията за отглеждане на животните, модернизиране на стопанските обекти и повишаване качеството на произвежданата продукция. Подкрепата може да бъде насочена към

стопанства, произвеждащи биологично мляко, месо и яйца, както и към инвестиции, които позволяват спазването на изискванията за биологично производство и хуманно отношение към животните. Подобни инвестиции създават възможност за предлагане на продукти с по-висока добавена стойност и по-добра пазарна реализация. Съществен принос Мярка 1 може да има и за развитието на биологичното пчеларство. Подкрепата за модернизиране на пчелините и закупуване на специализирано оборудване ще съдейства за производството не само на биологичен мед, но и на пчелен прашец, прополис, восък и пчелно млечице. Разширяването на продуктовата гама ще повиши икономическата устойчивост на стопанствата и ще създаде предпоставки за по-добро използване на природния потенциал на територията.

Особено важно значение мярката има за малките и семейните земеделски стопанства, които бяха определени в настоящия анализ като една от най-перспективните групи за развитие на биологично производство. Осигуряването на инвестиционна подкрепа ще позволи постепенно модернизиране на стопанствата, въвеждане на нови технологии и подобряване на конкурентоспособността им, без да се нарушава традиционният характер на семейното земеделие. Прилагането на Мярка 1 ще има и по-широк икономически ефект за територията. Освен увеличаване броя на биологичните стопанства, тя ще насърчи диверсификацията на производството, по-ефективното използване на природните ресурси, създаването на продукция с по-висока добавена стойност и повишаването на конкурентоспособността на земеделския сектор като цяло. По този начин специфичната цел за въвеждане на иновации и добри практики ще намери реално практическо приложение в развитието на биологичното земеделие.

Сред всички мерки, включени в Стратегията за ВОМР на МИГ „Медковец – Монтана“, именно Мярка 1 има най-пряко и най-съществено значение за развитието на биологичното земеделие. Подкрепата за инвестиции в земеделските стопанства създава необходимите условия за модернизация на производството, въвеждане на устойчиви технологии, разширяване на биологично обработваните площи и производство на качествени продукти с висока добавена стойност. Реализирането на тази мярка ще бъде основният инструмент за практическото изпълнение на препоръките, формулирани в настоящото проучване.

5.2. Принос на Специфична цел 1.2. „Подобряване на състоянието на неселскостопанските отрасли на местната икономика“ чрез Мярка 2 „Инвестиции в неселскостопански дейности“ за създаване на благоприятна икономическа среда за развитието на биологичното земеделие

Приоритет 1: Подобряване на икономическото развитие на територията.

Специфична цел 1.2.: „Подобряване на състоянието на неселскостопанските отрасли на местната икономика“.

Мярка 2: „Инвестиции в неселскостопански дейности“.

За разлика от Мярка 1, която е насочена към подпомагане на инвестициите в земеделските стопанства и селскостопанските дейности, Мярка 2 има различен предмет на подпомагане. Съгласно предвидените условия по нея се финансират инвестиции в неселскостопански дейности, като не се предоставя подкрепа за селскостопанско производство или за производство на продукти, включени в Приложение I към Договора за функционирането на Европейския съюз. Поради това приносът на мярката за развитието на биологичното земеделие следва да се разглежда не като пряка подкрепа за производствения процес, а като възможност за изграждане на благоприятна икономическа среда, която подпомага развитието, популяризирането и пазарното присъствие на биологичните производители. Развитието на биологичното земеделие не зависи единствено от качеството на произведената продукция. Устойчивото развитие на сектора изисква наличие на разнообразни услуги, предприемачески инициативи и икономически дейности, които подпомагат производителите, улесняват достъпа им до пазара и повишават конкурентоспособността им. Именно в тази насока Мярка 2 допълва инвестициите в земеделските стопанства, като насърчава развитието на неземеделски дейности, които създават по-благоприятни условия за развитие на целия сектор. Съществен принос на мярката може да има за развитието на специализирани търговски дейности, насочени към предлагането на местни биологични продукти. Създаването на фермерски магазини, специализирани търговски обекти и електронни платформи за продажба улеснява достъпа на потребителите до качествена местна продукция и съдейства за разширяване на пазарните възможности на производителите. Подобни инвестиции допринасят за изграждането на по-кратка връзка между производителя и крайния потребител, без самата мярка да финансира земеделското производство.

Мярката предоставя възможности и за развитие на дейности, свързани със селския, екологичния и кулинарния туризъм. Организирането на посещения в земеделски стопанства, демонстрации на традиционни производствени практики, дегустации, образователни инициативи и туристически програми, представящи местните производители и техните продукти, създава условия за популяризиране на биологичното земеделие и повишаване интереса към продукцията, произведена на територията на МИГ „Медковец – Монтана“.

Допълнителни възможности се откриват и за развитието на маркетингови, рекламни, информационни и дигитални услуги. Изграждането на интернет страници, електронни магазини, рекламни кампании, дигитално представяне на производителите и използването на съвременни комуникационни канали подобряват видимостта на местните производители и улесняват достигането им до нови потребители. В условията на все по-динамична пазарна среда подобни инвестиции имат съществено значение за изграждането на разпознаваемост и доверие към местната биологична продукция.

Значение за развитието на сектора имат и услугите, които подпомагат дейността на земеделските производители. Консултантски, счетоводни, ветеринарномедицински, информационни и други специализирани услуги създават по-добри условия за управление на стопанствата, подобряват административния капацитет на производителите и подпомагат тяхното устойчиво развитие. Макар тези дейности да не представляват земеделско производство, те имат важно значение за повишаване ефективността и конкурентоспособността на сектора.

Мярката насърчава и развитието на местното предприемачество чрез подкрепа за занаяти и други неземеделски дейности. Производството на изделия с местен характер, сувенири, художествени продукти, опаковки и други допълващи продукти може успешно да се комбинира с представянето на биологичната продукция по време на фермерски пазари, фестивали и туристически събития. По този начин се създава по-богато потребителско преживяване и се повишава привлекателността на територията като място за посещение и потребление на местни продукти.

Не на последно място, възможността за инвестиции в производство на енергия от възобновяеми енергийни източници за собствено потребление може да подпомогне развитието на част от неземеделските дейности, като същевременно допринася за по-

ефективно използване на ресурсите и намаляване на експлоатационните разходи. Подобен подход е в съответствие с принципите на устойчивото развитие и създава предпоставки за по-висока икономическа устойчивост на местния бизнес.

Мярка 2 не предоставя пряка подкрепа за биологичното земеделско производство, но има важно допълващо значение за неговото развитие. Насърчаването на предприемачеството, развитието на услуги, търговията, туризма, дигитализацията и останалите неземеделски дейности създава благоприятна икономическа среда, която подпомага популяризирането на местните биологични производители, подобрява достъпа им до пазара и повишава конкурентоспособността на територията като място за производство и предлагане на качествени биологични продукти.

5.3. Принос на Специфична цел 2.2. „Опазване на биологичното разнообразие, околната среда и културното наследство на територията“ чрез Мярка 4 „Запазване на културното и природно наследство на територията на МИГ „Медковец – Монтана“ и развитие на съпътстващите туристически дейности“ за популяризиране и реализация на биологичната продукция

Приоритет 2: Подобряване на условията на живот, труд, отдих и образование и опазване на биологичното разнообразие, околната среда и културното наследство на територията.

Специфична цел 2.2.: „Опазване на биологичното разнообразие, околната среда и културното наследство на територията“.

Мярка 4: „Запазване на културното и природно наследство на територията на МИГ „Медковец – Монтана“ и развитие на съпътстващите туристически дейности“.

Макар Мярка 4 да не е насочена пряко към подпомагане на земеделските производители, нейното значение за развитието на биологичното земеделие е съществено. Биологичните продукти все по-често се възприемат не само като храни с високо качество, но и като част от природната, културната и кулинарната идентичност на дадена територия. Именно поради това развитието на туристическите дейности, опазването на природното наследство и популяризирането на местните традиции могат значително да подобрят условията за реализация на биологичната продукция. Територията на МИГ „Медковец – Монтана“ разполага с разнообразни природни дадености, богати традиции и съхранено културно наследство, които могат успешно да бъдат използвани за представяне на местните производители и техните продукти. Организирането на фестивали, тематични

празници, фермерски пазари, изложби, дегустации и демонстрации на традиционни производства предоставя възможност биологичните продукти да достигнат до по-широк кръг потребители и да изградят собствена разпознаваемост. Особено перспективно е съчетаването на биологичното производство с развитието на селския, екологичния и кулинарния туризъм. Посещенията в земеделски стопанства, пчелини, овощни градини, билкови насаждения и малки семейни ферми дават възможност посетителите да се запознаят непосредствено с начина на производство, да дегустират местни продукти и да изградят доверие към тяхното качество и произход. Подобни преживявания създават значително по-силна връзка между производителя и потребителя в сравнение с традиционните форми на търговия. Мярката създава предпоставки и за разработване на тематични туристически маршрути, които обединяват природни забележителности, културни обекти, местни производители и традиционна кухня. В подобни маршрути могат да бъдат включени производители на биологични зеленчуци, плодове, билки, млечни продукти, мед и други пчелни продукти, което допринася за популяризирането както на отделните стопанства, така и на територията като цяло. Съществен принос на Мярка 4 е възможността за изграждане на разпознаваем образ на територията като място, в което природата, традициите и земеделското производство се развиват в тясна взаимовръзка. Биологичните продукти могат да се превърнат в естествен посланик на района, като представят неговите природни дадености, традиции и стремеж към устойчиво развитие. Това има значение не само за увеличаване на продажбите, но и за изграждане на дългосрочен положителен имидж на територията. Не по-малко важно е, че дейностите по опазване на природното наследство и биологичното разнообразие създават благоприятна среда за развитието на самото биологично земеделие. Съхраняването на почвените ресурси, естествените местообитания и популациите на опрашители има пряко значение за устойчивостта на растениевъдството и пчеларството. По този начин природозащитните дейности и биологичното производство взаимно се допълват и създават условия за дългосрочно развитие.

Мярка 4 има косвен, но изключително значим принос за развитието на биологичното земеделие. Съчетаването на природното и културното наследство с развитието на туризма и популяризирането на местните продукти създава нови възможности за реализация на биологичната продукция, повишава нейната разпознаваемост и допринася за изграждането на положителен образ на територията. Именно подобна взаимовръзка между земеделие, природно наследство и туристически дейности съответства в най-

голяма степен на принципите на устойчивото териториално развитие, заложи в Стратегията за ВОМР.

5.4. Принос на Специфична цел 3.1. „Изпълнение на инициативи за сътрудничество в полза на местната общност“ чрез Мярка 5 „Дейности по сътрудничество и тяхната подготовка“ за развитието на биологичното земеделие

Приоритет 3: Развитие на сътрудничеството и на капацитета на МИГ и местната общност по прилагане, управление, мониторинг, оценка и популяризиране на Стратегията за ВОМР.

Специфична цел 3.1.: „Изпълнение на инициативи за сътрудничество в полза на местната общност“.

Мярка 5: „Дейности по сътрудничество и тяхната подготовка“.

Развитието на биологичното земеделие все по-ясно показва, че устойчивите резултати се постигат не само чрез инвестиции в отделните стопанства, а и чрез изграждането на активни партньорства между производители, организации и територии. Именно в тази насока Мярка 5 има стратегическо значение, тъй като създава възможности за обмен на знания, реализиране на съвместни инициативи и разработване на общи решения, които трудно биха могли да бъдат осъществени от отделен производител. Предвидените в мярката дейности по сътрудничество с други местни инициативни групи от България и държавите членки на Европейския съюз предоставят възможност земеделските производители да се запознаят с успешни модели за развитие на биологичното земеделие, да обменят практически опит и да адаптират доказани добри практики към условията на територията на МИГ „Медковец – Монтана“. Подобен обмен е особено ценен в сектор, който се развива динамично и изисква непрекъснато усъвършенстване на производствените технологии и организационните модели. Съществен принос на Мярка 5 е възможността за разработване на съвместни продукти и инициативи. Партньорствата между различни територии могат да доведат до създаването на общи туристически маршрути, тематични фестивали, фермерски пазари, дегустационни събития и маркетингови кампании, представящи биологичните продукти пред по-широка аудитория. Това позволява на производителите да достигнат до нови пазари и да увеличат разпознаваемостта на своята продукция. Особено значение има възможността за реализиране на съвместни проекти, насочени към развитието на биологичното

растениевъдство, животновъдството и пчеларството. Обменът на технологии за производство на биологични зеленчуци, овощни култури, лечебни и ароматни растения, както и на добри практики при производството на биологично мляко, сирена, мед, пчелен прашец, прополис и други продукти, може съществено да подпомогне модернизацията на местните стопанства. Мярката предоставя възможност и за реализиране на съвместни маркетингови инициативи. Изграждането на общи рекламни кампании, представянето на продукцията на национални и международни изложения, участието в специализирани форуми и разработването на съвместни информационни материали повишават конкурентоспособността на отделните производители и допринасят за по-доброто позициониране на биологичните продукти на пазара.

Не по-малко важно е, че сътрудничеството създава предпоставки за изграждане на по-трайни връзки между производители, научни организации, консултанти, неправителствени организации и публични институции. Подобно взаимодействие подпомага внедряването на иновации, подобрява достъпа до специализирани знания и улеснява разработването на нови продукти и производствени решения.

Следва да се отчете, че дейностите по сътрудничество имат значение не само за отделните земеделски стопанства, но и за развитието на територията като цяло. Участието в съвместни инициативи повишава административния и организационния капацитет на местната общност, насърчава предприемачеството и съдейства за изграждането на устойчиви партньорства, които могат да продължат и след приключването на конкретните проекти.

Мярка 5 има стратегическо значение за развитието на биологичното земеделие, тъй като създава възможност производителите да надградят постигнатите резултати чрез сътрудничество, обмен на опит и реализиране на съвместни инициативи. Партньорствата с други местни инициативни групи и организации създават условия за въвеждане на иновации, разработване на нови продукти, разширяване на пазарите и популяризиране на биологичната продукция. По този начин мярката допринася за устойчивото развитие както на отделните стопанства, така и на цялата територия на МИГ „Медковец – Монтана“.

5.5. Принос на Специфична цел 3.2. „Успешно изпълнение на Стратегията за ВОМР“ чрез Мярка 6 „Дейности по управление, мониторинг и оценка на Стратегията за ВОМР и нейното популяризиране“ за развитието на биологичното земеделие

Приоритет 3: Развитие на сътрудничеството и на капацитета на МИГ и местната общност по прилагане, управление, мониторинг, оценка и популяризиране на Стратегията за ВОМР.

Специфична цел 3.2.: „Успешно изпълнение на Стратегията за ВОМР“.

Мярка 6: „Дейности по управление, мониторинг и оценка на Стратегията за ВОМР и нейното популяризиране“.

Успешното развитие на биологичното земеделие не зависи единствено от наличието на финансов ресурс за инвестиции. Съществено значение има и ефективното управление на Стратегията за ВОМР, което гарантира достигането на възможностите за подпомагане до потенциалните кандидати, осигурява прозрачност при изпълнението на мерките и съдейства за постигането на заложените стратегически цели. Именно в тази насока Мярка 6 изпълнява ролята на хоризонтален инструмент, който подпомага реализацията на всички останали мерки, включени в стратегията. Една от най-важните функции на мярката е осигуряването на постоянна информационна и консултантска подкрепа за местната общност. Организирането на информационни кампании, разяснителни срещи, обучения и индивидуални консултации предоставя възможност потенциалните кандидати да получават своевременно информация относно условията за кандидатстване, допустимите дейности и възможностите за финансиране. Това е особено важно за малките и семейните земеделски стопанства, които често разполагат с ограничен административен капацитет и срещат затруднения при подготовката на проектни предложения. Значителен принос има и предвидената възможност за изготвяне на анализи и проучвания, насочени към развитието на територията. Подобни документи подпомагат процеса на планиране, идентифицират нововъзникващи потребности и предоставят обоснована основа за бъдещи инвестиционни решения. В сферата на биологичното земеделие това позволява своевременно да бъдат отчетени тенденциите в производството, потребителското търсене, развитието на пазара и необходимостта от въвеждане на нови подходи и технологии.

Особено значение има и дейността по популяризиране на Стратегията за BOMR. Разпространението на информация чрез интернет страницата на МИГ, печатни и електронни медии, информационни материали, публични събития и обучения повишава информираността на земеделските производители относно възможностите за развитие на биологично производство. Наред с това популяризирането на успешни проекти и добри практики насърчава и други производители да предприемат преход към устойчиви земеделски дейности.

Мярката създава условия и за повишаване капацитета на екипа на МИГ чрез обучения, участие в професионални мрежи и обмен на опит. Това има пряко отражение върху качеството на предоставяната консултантска подкрепа и върху способността на екипа своевременно да идентифицира възможности за развитие на биологичното земеделие и да подпомага местните производители при подготовката и изпълнението на проектите им.

Не по-малко значение има системното наблюдение и оценка на изпълнението на стратегията. Мониторинга проследява резултатите от прилагането на отделните мерки, оценява тяхната ефективност за да се предприемат необходимост действия за подобряване на изпълнението. Това създава възможност подкрепата за биологичното земеделие да бъде насочвана към дейности, които носят най-голяма полза за производителите и за развитието на територията. В дългосрочен план ефективното управление и популяризиране на Стратегията за BOMR допринасят за изграждането на доверие сред местната общност, за по-активно участие на земеделските производители в процедурите за кандидатстване и за по-пълноценно използване на наличните възможности за финансиране. По този начин Мярка 6 създава необходимите организационни и информационни предпоставки за успешното прилагане на всички останали мерки, насочени към развитието на биологичното земеделие.

Мярка 6 има хоризонтално значение за изпълнението на Стратегията за BOMR и осигурява организационната основа за успешното прилагане на всички мерки, свързани с развитието на биологичното земеделие. Информационните дейности, обучения, консултантска подкрепа, анализи, мониторинг и популяризиране на стратегията повишават активността на местните производители, подобрява се достъпът до финансиране и се създават условия за устойчиво развитие на биологичното производство на територията на МИГ „Медковец – Монтана“.

5.6. Интегриран принос на Стратегията за BOMP за развитието на биологичното земеделие

Извършеният анализ показва, че Стратегията за Водено от общностите местно развитие на МИГ „Медковец – Монтана“ създава последователна и взаимно допълваща се система от мерки, които могат съществено да подобрят условията за развитие на биологичното земеделие. Макар отделните специфични цели и мерки да имат различен предмет на подпомагане, тяхното едновременно прилагане създава възможност за постигане на устойчив икономически, социален и екологичен ефект. В основата на този подход стои подкрепата за модернизиране на земеделските стопанства чрез Мярка 1, която създава условия за увеличаване броя на биологичните производители, внедряване на иновативни технологии и повишаване качеството на земеделската продукция. Надграждането на производството чрез Мярка 2 позволява произведените суровини да бъдат преработени и реализирани като крайни продукти с по-висока добавена стойност, което подобрява икономическата устойчивост на стопанствата. Същевременно Мярка 4 разширява възможностите за популяризиране на биологичните продукти чрез съчетаването им с природното и културното наследство, развитието на туризма и организирането на публични събития. По този начин произведената продукция достига до по-широк кръг потребители и допринася за изграждането на положителен образ на територията. Допълнителна стойност създава Мярка 5, която насърчава обмена на добри практики, разработването на съвместни продукти и инициативи, изграждането на партньорства и реализирането на проекти с други местни инициативни групи от страната и Европейския съюз. Това съдейства за въвеждането на иновации, разширяването на пазарите и повишаването на конкурентоспособността на местните производители. Ефективното изпълнение на всички тези дейности се подпомага от Мярка 6, която осигурява необходимия организационен, информационен и експертен капацитет за управление, мониторинг, оценка и популяризиране на стратегията. Благодарение на информационните кампании, обученията, консултантската подкрепа и постоянния мониторинг се създават условия възможностите за финансиране да достигнат до максимално широк кръг потенциални кандидати.

Следва да се отчете и приносът на останалите мерки от Стратегията за BOMP, които, макар да не са насочени пряко към развитието на биологичното земеделие, създават благоприятна среда за неговото развитие. Инвестициите в инфраструктура, основни услуги и интелигентни селища, дейностите за подобряване на достъпа до заетост и

образование, както и мерките, насочени към повишаване осведомеността относно опазването на околната среда и биологичното разнообразие, допринасят за подобряване качеството на живот, развитието на човешкия капитал и устойчивото управление на природните ресурси. Всички тези фактори оказват положително влияние върху условията за развитие на биологичното земеделие и върху привлекателността на територията за бъдещи инвестиции.

Избраните приоритети, специфични цели и мерки в Стратегията за ВОМР на МИГ „Медковец – Монтана“ създават необходимите предпоставки за цялостно развитие на биологичното земеделие. Подкрепата не се ограничава единствено до инвестиции в производството, а обхваща целия процес – от модернизирането на стопанствата, през преработката и реализацията на продукцията, до популяризирането, сътрудничеството и ефективното управление на стратегията. Именно тази взаимна обвързаност между отделните мерки представлява най-силното предимство на Стратегията за ВОМР и създава реални възможности за устойчиво развитие на биологичното земеделие, повишаване конкурентоспособността на местните производители и по-пълноценно използване на природния и икономически потенциал на територията.

6. SWOT анализ на възможностите за развитие на биологичното земеделие на територията на МИГ „Медковец – Монтана“

Силни страни

- Благоприятни природно-климатични условия за развитие на различни направления на биологичното растениевъдство, животновъдството и пчеларството.
- Наличие на значителен земеделски ресурс, позволяващ разширяване на площите за биологично производство.
- Съхранени природни ресурси и сравнително ниска степен на индустриално натоварване, които създават предпоставки за устойчиво земеделие.
- Традиции в земеделското производство и пчеларството, които могат успешно да бъдат надградени чрез прилагане на биологични производствени практики.
- Наличие на малки и семейни стопанства, които по-лесно могат да преминат към биологичен модел на производство и да предложат продукти с висока добавена стойност.
- Добър потенциал за производство на разнообразна биологична продукция – зеленчуци, овощни култури, лечебни и ароматни растения, биологично мляко, месо, яйца, мед и други пчелни продукти.
- Запазено природно и културно наследство, което позволява успешно съчетаване на биологичното производство с развитието на селския, екологичния и кулинарния туризъм.
- Наличие на Стратегия за BOMР, която предоставя реални възможности за инвестиции, сътрудничество, популяризиране и организационна подкрепа на производителите.
- Положително обществено отношение към устойчивото земеделие и качествените местни продукти, което създава благоприятна основа за развитие на сектора.

Слаби страни

- Ограничен брой сертифицирани биологични производители и сравнително слабо развитие на биологичното производство към настоящия момент.

- Недостатъчен инвестиционен капацитет на част от малките земеделски стопанства за преминаване към биологично производство.
- Ограничен практически опит при прилагането на биологични технологии и изпълнението на нормативните изисквания.
- Недостатъчна информираност относно процеса на сертифициране и възможностите за финансова подкрепа.
- Недостатъчно развити канали за реализация и популяризиране на биологичната продукция.
- Ограничено сътрудничество между отделните производители, което затруднява изграждането на общи инициативи и по-силно пазарно присъствие.
- Застаряване на земеделските производители и ограничено участие на млади предприемачи в сектора.
- Недостатъчно използване на съвременни дигитални технологии и маркетингови инструменти при представянето на продукцията.
- Зависимост от външни пазари и ограничени възможности за директен контакт между производители и потребители.

Възможности

- Нарастащо търсене на биологични храни както на националния, така и на европейския пазар.
- Използване на финансовите инструменти по Стратегията за ВОМР за модернизиране на стопанствата, развитие на съпътстващи дейности и изграждане на устойчиви партньорства.
- Развитие на къси вериги на доставка, директни продажби и фермерски пазари.
- По-широко използване на дигитални канали за продажба и популяризиране на местната продукция.

- Развитие на селски, екологичен и кулинарен туризъм, свързан с биологичното производство и местната кухня.
- Изграждане на регионална разпознаваемост на територията чрез биологични продукти с доказан произход и качество.
- Разширяване на партньорствата с други местни инициативни групи, научни организации и професионални структури.
- Въвеждане на иновации и добри европейски практики в биологичното производство.
- Повишаване на потребителската информираност относно ползите от биологичните продукти и устойчивото земеделие.
- Развитие на предприемачество, свързано с услуги, туризъм и маркетинг, които допълват дейността на биологичните производители.

Заплахи

- Продължаващи климатични промени, водещи до засушаване, екстремни метеорологични явления и повишен производствен риск.
- Нестабилност на пазарите и колебания в цените на земеделската продукция и производствените ресурси.
- Продължаващо намаляване и застаряване на населението в селските райони.
- Недостиг на квалифицирана работна ръка в земеделието.
- Засилваща се конкуренция от утвърдени производители на биологична продукция от други райони на страната и Европейския съюз.
- Риск от недостатъчен интерес към инвестиции в биологично производство поради високите първоначални разходи и преходния период.
- Промени в нормативната уредба или условията за подпомагане, които могат да повлияят върху инвестиционната активност.

- Ограничена покупателна способност на част от потребителите, което може да затрудни реализацията на по-високостойностни биологични продукти.
- Риск от загуба на биологично разнообразие при недостатъчно ефективно управление на природните ресурси.
- Недостатъчно активно участие на производителите в различни форми на сътрудничество, което може да ограничи обмена на знания и внедряването на иновации.

7. Изводи и препоръки

7.1. Основни изводи от проучването

Извършеното проучване показва, че територията на МИГ „Медковец – Монтана“ разполага с реални и устойчиви предпоставки за развитие на биологичното земеделие. Благоприятните природно-климатични условия, наличието на значителен земеделски ресурс, съхранената природна среда и традициите в земеделското производство формират стабилна основа за постепенно разширяване на биологичния сектор и за създаване на продукти с висока добавена стойност.

Анализът потвърди, че най-голям потенциал за развитие съществува при биологичното растениевъдство, включително производството на зеленчуци, овощни култури, лечебни и ароматни растения, както и при биологичното животновъдство и пчеларството. Разнообразието на природните ресурси позволява развитието на различни производствени направления, което намалява риска от специализация само в един сектор и създава възможности за по-устойчиво икономическо развитие.

Съществен извод от проучването е, че малките и семейните земеделски стопанства могат да се превърнат във водещ фактор за развитието на биологичното производство. Техният мащаб, по-гъвкавата организация на дейността и възможността за предлагане на продукти с гарантиран произход създават благоприятни предпоставки за преминаване към устойчив модел на производство, ориентиран към качеството, а не към количеството.

Наред с установения потенциал анализът очерта и редица предизвикателства, които ограничават развитието на сектора. Сред тях се открояват необходимостта от значителни първоначални инвестиции, сложността на процеса по сертифициране, ограниченият практически опит при биологичното производство, недостатъчното използване на съвременни маркетингови подходи и необходимостта от повишаване на професионалната подготовка на земеделските производители. Тези фактори показват, че успешното развитие на биологичното земеделие изисква комплексен подход, съчетаващ инвестиции, знания, консултантска подкрепа и активно сътрудничество.

Проучването потвърди още, че развитието на биологичното земеделие не следва да се разглежда единствено като средство за увеличаване на земеделското производство. То

представлява възможност за повишаване конкурентоспособността на местната икономика, създаване на нови предприемачески инициативи, развитие на селския и екологичния туризъм, по-ефективно използване на природните ресурси и повишаване качеството на живот на населението.

Особено важен извод е, че Стратегията за ВОМР на МИГ „Медковец – Монтана“ предоставя необходимите инструменти за преодоляване на значителна част от установените предизвикателства. Предвидените мерки създават възможност за подкрепа както на инвестициите в земеделските стопанства, така и на дейности, свързани с популяризирането на местните продукти, развитието на предприемачеството, сътрудничеството между заинтересованите страни и повишаването на административния и организационния капацитет на местната общност.

Извършеният анализ показва, че най-голям ефект може да бъде постигнат при координирано прилагане на отделните мерки от Стратегията за ВОМР. Самостоятелното подпомагане на инвестиции не би било достатъчно за устойчивото развитие на сектора, ако не бъде съпътствано от действия за повишаване на знанията, популяризиране на продукцията, изграждане на партньорства и създаване на благоприятна икономическа среда за развитие на биологичните производители. В обобщение може да се направи изводът, че територията на МИГ „Медковец – Монтана“ разполага с необходимия природен, икономически и организационен потенциал за развитие на биологичното земеделие. Реализирането на този потенциал ще зависи от активността на местните производители, ефективното използване на възможностите за финансиране по Стратегията за ВОМР и последователното прилагане на политики, насочени към устойчиво използване на природните ресурси, производство на качествени продукти и повишаване конкурентоспособността на местната икономика.

7.2. Препоръки за подкрепа по СВОМР

Изводите от настоящото проучване показват, че развитието на биологичното земеделие на територията на МИГ „Медковец – Монтана“ следва да бъде насърчавано чрез комплексен подход, който съчетава инвестиционна подкрепа, повишаване на знанията и уменията на производителите, развитие на съпътстващи икономически дейности, популяризиране на местната продукция и изграждане на устойчиви партньорства. В тази връзка могат да бъдат формулирани следните основни препоръки:

На първо място, следва да бъде насърчено кандидатстването по Мярка 1 „Инвестиции в земеделски стопанства и селскостопански дейности“, като се даде приоритет на проекти, насочени към преминаване към биологично производство, модернизиране на стопанствата и внедряване на технологии, които подпомагат устойчивото управление на природните ресурси. Особено внимание следва да бъде насочено към малките и семейните стопанства, които разполагат с най-добри предпоставки за развитие на биологично производство.

На второ място, необходимо е да се стимулира развитието на неземеделски дейности, които подпомагат реализацията и популяризирането на биологичната продукция. В рамките на Мярка 2 следва да бъдат насърчавани инвестиции в специализирана търговия, електронна търговия, туристически услуги, маркетингови дейности, дигитално представяне на производителите и други инициативи, които подобряват достъпа до пазара и повишават конкурентоспособността на местния бизнес.

На трето място, препоръчително е биологичното производство да бъде активно свързано с развитието на селския, екологичния и кулинарния туризъм. При реализирането на Мярка 4 следва да се насърчава организирането на тематични събития, фермерски пазари, фестивали, дегустации, демонстрации на традиционни производствени практики и туристически маршрути, които представят едновременно природното и културното наследство и местната биологична продукция.

На четвърто място, препоръчва се активизиране на дейностите по сътрудничество с други местни инициативни групи, научни организации, професионални сдружения и образователни институции. Използването на възможностите по Мярка 5 ще съдейства за обмен на добри практики, разработване на съвместни инициативи, въвеждане на иновации и разширяване на пазарните възможности на местните производители.

На пето място, необходимо е МИГ да продължи да развива активна информационна и консултантска дейност. В рамките на Мярка 6 следва да се организират регулярни информационни кампании, обучения, семинари и индивидуални консултации, насочени към земеделските производители, с цел повишаване на информираността относно възможностите за финансиране, процеса на сертифициране, нормативните изисквания и добрите производствени практики.

Особено внимание следва да бъде отделено на насърчаването на младите земеделски производители и на хората, които проявяват интерес към започване на биологично производство. Привличането на нови предприемачи ще съдейства за обновяване на сектора, внедряване на иновации и дългосрочно развитие на местната икономика.

Препоръчително е също така да бъдат насърчавани различни форми на сдружаване и партньорство между производителите. Съвместното участие в пазари, изложения, рекламни кампании и инициативи за популяризиране ще подобри разпознаваемостта на местната продукция и ще създаде предпоставки за по-успешно позициониране на пазара.

С оглед на нарастващото значение на дигиталните технологии е целесъобразно да се подпомага дигиталната трансформация на малките стопанства и свързаните с тях предприемачески инициативи. Използването на електронна търговия, дигитален маркетинг, социални мрежи и съвременни средства за комуникация ще позволи на производителите да достигат до по-широк кръг потребители и да подобрят своята конкурентоспособност.

Необходимо е също така да продължат усилията за опазване на природните ресурси и биологичното разнообразие, тъй като именно те представляват основата за развитието на биологичното земеделие. Поддържането на устойчиви производствени практики, рационалното използване на почвените и водните ресурси и съхраняването на екологичното равновесие следва да бъдат разглеждани като дългосрочна инвестиция в бъдещото развитие на територията.

В заключение може да се приеме, че ефективното използване на възможностите, предоставени от Стратегията за ВОМР, изисква координирани действия между МИГ, земеделските производители, местните власти, бизнеса и останалите заинтересовани страни. Само при подобен интегриран подход ще бъдат създадени условия за устойчиво развитие на биологичното земеделие, повишаване на конкурентоспособността на местните производители и по-пълноценно използване на природния и икономически потенциал на територията.

7.3. Очакван ефект от прилагането на препоръките

Прилагането на препоръките, формулирани в настоящото проучване, има потенциал да допринесе за постепенното утвърждаване на биологичното земеделие като едно от

перспективните направления за развитие на територията на МИГ „Медковец – Монтана“. Използването на възможностите, предоставени от Стратегията за ВОМР, ще създаде условия за по-ефективно използване на природните ресурси, повишаване конкурентоспособността на местните земеделски производители и създаване на устойчиви икономически ползи за местната общност.

На първо място, може да се очаква увеличаване на броя на стопанствата, които ще преминат към биологично производство или ще разширят вече съществуващите си биологични дейности. Инвестиционната подкрепа по Стратегията за ВОМР ще съдейства за модернизиране на производствената база, внедряване на съвременни технологии и повишаване ефективността на стопанствата, като същевременно ще насърчи устойчивото използване на природните ресурси.

На следващо място, реализирането на препоръките ще създаде предпоставки за повишаване качеството и конкурентоспособността на местната продукция. Производството на сертифицирани биологични продукти ще позволи на земеделските производители да отговорят на нарастващото търсене на пазара, да достигнат до нови потребителски групи и да увеличат добавената стойност на своето производство. Очаква се също така да се подобрят възможностите за реализация на биологичната продукция, благодарение на развитието на съпътстващи неземеделски дейности, дигиталната търговия, маркетинговите инициативи, туристическите услуги и различните форми на популяризиране на местните производители. По този начин ще се подобри пазарното присъствие на продукцията, произведена на територията на МИГ, и ще се повиши нейната разпознаваемост сред потребителите.

Прилагането на препоръките ще съдейства и за разширяване на сътрудничеството между заинтересованите страни. По-активното взаимодействие между земеделски производители, местни инициативни групи, научни организации, образователни институции, консултанти и местни власти ще улесни обмена на знания, внедряването на добри практики и разработването на съвместни инициативи с по-широк обществен и икономически ефект.

Съществен положителен резултат може да бъде постигнат и по отношение на развитието на човешкия капитал. Организирането на обучения, информационни кампании и консултантска подкрепа ще повиши професионалната подготовка на производителите,

ще улесни прилагането на нормативните изисквания и ще създаде по-добри условия за въвеждане на иновативни производствени решения.

Реализирането на препоръките ще има отражение и върху развитието на местната икономика. Повишаването на конкурентоспособността на земеделските стопанства, развитието на съпътстващи предприемачески дейности, увеличаването на туристическия интерес и разширяването на възможностите за реализация на местните продукти ще допринесат за създаване на нови икономически възможности, разнообразяване на доходите и повишаване жизнеността на селските райони.

Не по-малко значение има очакваният екологичен ефект. Разширяването на биологичното производство ще насърчи прилагането на устойчиви земеделски практики, по-щадящото използване на почвените и водните ресурси, ограничаването на химичните въздействия върху околната среда и съхраняването на биологичното разнообразие. Това съответства както на европейските политики в областта на устойчивото развитие, така и на стратегическите цели, заложи в Стратегията за ВОМР.

В по-дългосрочен план успешното изпълнение на препоръките може да допринесе за изграждането на положителен образ на територията на МИГ „Медковец – Монтана“ като район, който успешно съчетава устойчиво земеделие, опазване на природните ресурси, предприемачество и производство на висококачествени местни продукти. Това ще повиши привлекателността на територията както за нови инвестиции, така и за развитие на селски, екологичен и кулинарен туризъм. В крайна сметка може да се очаква, че последователното прилагане на предложените мерки и препоръки ще доведе до устойчиво развитие на биологичното земеделие, повишаване конкурентоспособността на местните производители, по-пълноценно използване на природния потенциал и създаване на по-добри социално-икономически условия за населението на територията на МИГ „Медковец – Монтана“.

Заклучение

Настоящото проучване беше насочено към идентифициране на възможностите за подобряване на условията за развитие на биологичното земеделие на територията на МИГ „Медковец – Монтана“ и към формулиране на препоръки за използване на възможностите, предоставени от Стратегията за Водено от общностите местно развитие.

Извършеният анализ показва, че развитието на биологичното производство представлява реална възможност за устойчиво икономическо развитие, съобразено с природните дадености, традициите и потенциала на местната общност. Територията разполага с благоприятни природни ресурси, съхранена околна среда и утвърдени традиции в земеделието, които създават добра основа за постепенно разширяване на биологичното производство. Наред с това проучването установи, че развитието на сектора не следва да се разглежда единствено като възможност за увеличаване на земеделската продукция. Биологичното земеделие има потенциала да се превърне в двигател за развитието на местното предприемачество, за повишаване добавената стойност на местната икономика, за стимулиране на туризма и за по-ефективно използване на природните ресурси.

Анализът показва още, че устойчивото развитие на биологичното земеделие предполага прилагането на интегриран подход, при който инвестициите в производството се съчетават с развитие на съпътстващи икономически дейности, изграждане на пазарни механизми, обмен на знания, въвеждане на иновации и активно сътрудничество между всички заинтересовани страни. Именно взаимната обвързаност между тези елементи създава условия за изграждане на жизнеспособен и конкурентоспособен сектор, способен да отговори на съвременните обществени и пазарни изисквания. Извършената оценка на Стратегията за ВОМР потвърди, че предвидените приоритети, специфични цели и мерки осигуряват необходимата рамка за подкрепа на подобно развитие. Особено важно е, че стратегията не се ограничава до подпомагане на инвестициите в земеделските стопанства, а предвижда възможности за насърчаване на предприемачеството, развитието на услуги, изграждането на партньорства, популяризирането на местните продукти и укрепването на административния капацитет на местната общност. Тази комплексност значително увеличава потенциала за постигане на дългосрочни резултати. Същевременно проучването показва, че наличието на благоприятни природни условия и финансови инструменти само по себе си не е достатъчно. Реализирането на потенциала ще зависи в значителна степен от активността на местните земеделски производители, готовността им да внедряват нови производствени практики, способността им да изграждат партньорства и желанието им да използват възможностите, предоставени от Стратегията за ВОМР. Не по-малко значение ще има и последователната работа на МИГ за предоставяне на качествена информационна, организационна и експертна подкрепа на местната общност. В по-широк план развитието на биологичното земеделие следва да

бъде разглеждано като част от цялостната визия за устойчиво развитие на територията. То съчетава икономически, социални и екологични ползи, насърчава опазването на природните ресурси, създава предпоставки за разнообразяване на местната икономика и допринася за повишаване качеството на живот в селските райони. Именно тази многостранна роля превръща биологичното земеделие в една от перспективните възможности за бъдещото развитие на МИГ „Медковец – Монтана“. Територията притежава необходимите предпоставки за успешно развитие на биологичното земеделие, а Стратегията за Водено от общностите местно развитие предоставя подходящите инструменти за реализиране на този потенциал. Последователното прилагане на предвидените мерки, съчетано с активното участие на местната общност и ефективното използване на наличните ресурси, ще създаде условия за устойчиво развитие на земеделския сектор, повишаване конкурентоспособността на местните производители и утвърждаване на територията като място за производство на качествени продукти, основано на принципите на устойчивото развитие.